

OKOLJSKA KOMUNIKACIJA POLITIČNIH STRANK V OBDOBJU PARLAMENTARNIH VOLITEV V SLOVENIJI LETA 2022

MELANIJA LARISA FABČIČ

Univerza v Mariboru, Filozofska fakulteta, Maribor, Slovenija
melanija.fabcic@um.si

Varstvo okolja je pomembna tema v mednarodnem političnem diskurzu že od poznih 80.-ih let prejšnjega stoletja, vendar je v slovenski politiki postala bolj izpostavljena šele v prvem desetletju novega stoletja, ko je Slovenija leta 2004 postala del Evropske unije in se s tem zavezala varstvu okolja in podnebnim ukrepom. V začetku drugega desetletja 21. stoletja sta pandemija Covida 19 in vojna v Ukrajini bistveno spremenili politično agendo, saj sta vprašanje nacionalne varnosti postavili nad in pred boj proti okoljski krizi. V sklopu parlamentarnih volitev v Sloveniji leta 2022 je bila ta tendenca močno razvidna. Tematski sklop podnebnih sprememb, okoljske krize in okoljevarstva je bil sicer prisoten v predvolilnih kampanjah nekaterih strank, vendar ne vseh. Prav tako presenetljivo je, da je bil redko neposredno naslovljen v televizijskih in radijskih soočenjih strank. Prispevek na podlagi strankarskih programov in televizijskih soočenj analizira način, kako so stranke v času predvolilne kampanje komunicirale o okoljski krizi. Predvsem nas zanima, ali je bila ta komunikacija v skladu s smernicami in priporočili za ustrezno podnebno komuniciranje* (kot jih je na primer predlagala Harvard T. H. Chan School of Public Health: <https://www.hsph.harvard.edu/chc/resources/climate-communication-tips/>) ter kateri (metaforični) okviri in konceptualne metafore so prevladovali v tej komunikaciji.

DOI

[https://doi.org/
10.18690/um.ff.6.2025.5](https://doi.org/10.18690/um.ff.6.2025.5)

ISBN

978-961-299-008-4

Ključne besede:

podnebne spremembe,
podnebna/okoljska kriza,
podnebni/okoljski diskurz,
podnebna/okoljska
komunikacija,
uokvirjanje,
metaforična
konceptualizacija

Univerzitetna založba
Univerze v Mariboru

DOI
[https://doi.org/
10.18690/um.ff.6.2025.5](https://doi.org/10.18690/um.ff.6.2025.5)

ISBN
978-961-299-008-4

Keywords:

climate change,
climate/environmental
crisis,
climate/environmental
discourse,
climate/environmental
communication,
framing, metaphorical
conceptualization

ENVIRONMENTAL COMMUNICATION BY POLITICAL PARTIES IN THE CONTEXT OF THE 2022 SLOVENIAN PARLIAMENTARY ELECTIONS

MELANIJA LARISA FABČIČ

University of Maribor, Faculty of Arts, Maribor, Slovenia
melanija.fabcic@um.si

Environmental protection has been part of international political discourse since the late 1980s, but gained prominence in Slovenian politics only after the country joined the EU in 2004. This commitment to climate change mitigation was later challenged by shifting political priorities, particularly due to the Covid-19 pandemic and the war in Ukraine, which brought national security to the forefront. These global crises influenced the 2022 Slovenian parliamentary elections, where environmental issues were unevenly represented across party campaigns. While some parties addressed climate change and environmental protection, others largely ignored them. Notably, these topics were seldom discussed in televised and radio debates. This paper examines how political parties and the media communicated the environmental crisis during the election campaign, drawing on party manifestos and televised debates. The analysis focuses on whether this communication aligned with established guidelines for effective climate communication (e.g., those from the Harvard T. H. Chan School of Public Health) and explores the dominant metaphorical frames and conceptual metaphors used.

University of Maribor Press

1 Uvod

Začnimo z vprašanjem: je okoljska (podnebna)¹ komunikacija komuniciranje o okoljski krizi ali komuniciranje okoljske krize? Kratek odgovor bi se glasil: če želimo komunicirati o okoljski krizi, je prvič treba (s)komunicirati okoljsko krizo, kar pomeni uveljaviti okoljsko krizo (oz. dejstvo njenega obstoja) kot temo javnega diskurza. V 21. stoletju bi naj bil ta cilj že dosežen, vendar že površen pregled medijske in politične komunikacije na to temo, predvsem pa prisotnost in količina lažnih novic in zmot o okoljski krizi priča o nasprotnem. Šele ko smo (s)komunicirali okoljsko krizo, lahko uspešno komuniciramo o njej v smislu strategij in rešitev. Kdo naj bi komuniciral o okolju in okoljski krizi? Po Schraderju (2022) smo to vsi, drugi priročniki za komuniciranje okoljske krize pa izpostavljajo znanstvenike, novinarje, učitelje, oblikovalci politik, predstavnike NVO, lokalne voditelje. ipd. Politiki so vsekakor ena izmed najpomembnejših skupin komunikatorjev okoljske krize, ker imajo velik dostop do splošne javnosti in ker naslovniki od njih pričakujejo, da bodo govorili o za njih pomembnih temah na kompetenten in resen način. Vsaka tema, ki jo izpostavijo, dobi na ta način določeno težo, ki je ostale skupine komunikatorjev ne dosegajo samoumevno.

Ker je okoljsko krizo (kakor tudi podnebne spremembe kot njen najpomembnejši aspekt) mogoče uvrstiti med najbolj pereče sodobne globalne probleme (Moser 2010), je njihovo komuniciranje izredno pomembno. In podnebne spremembe je posebej težko ustrezno komunicirati zaradi zapletenih procesov v ozadju ter zaradi zaznane negotovosti, ki obstaja tudi znotraj znanstvene skupnosti (Guenther, Brüggemann, Elkobros 2021). Zato način, kako komuniciramo okoljsko krizo (in o njej), bistveno vpliva na učinek, ki ga bo sporočilo imelo na naslovnika. Glavne ovire pri okoljskem komuniciranju so predvsem težave pri razlagi znanstvenih vsebin in doseganje različnih ciljnih skupin, tudi zaradi dezinformiranja in polarizacije. Za soočanje s temi izzivi so bile razvite različne strategije ustreznega oz. učinkovitega komuniciranja, med katerimi so ključne uokvirjanje, pripovedovanje zgodb, vizualizacija in participativne metode (Hansen, Cox 2022).

V primeru politične komunikacije je naslovnik splošna javnost; stranke ne naslavljajo zgolj obstoječih volivcev, ampak želijo pridobiti nove, torej vedno naslavljajo vse

---

¹ Podnebna kriza je del okoljske krize oz. eden izmed njenih aspektov (ki se je pokazal med prvimi). V starejših virih prevladuje izraz "podnebna kriza", v novejših "okoljska kriza". V prispevku bomo v nadaljevanju uporabljali izraz "okoljska kriza", razen kjer se v direktno citiranem viru samem pojavlja ta izraz.

državljanke (kar pomeni, da je ciljna skupina zelo široka in težko opredeljiva). V prispevku nas zanima, kako so slovenske politične stranke komunicirale okoljsko krizo oz. okoljske teme v času pred parlamentarnimi volitvami leta 2022 ter ali je bila ta komunikacija ustrezna (oz. ali je bila v skladu s priporočili za okoljsko komuniciranje). Priporočila za ustrezno okoljsko komuniciranje povzemamo po aktualnih in relevantnih priročnikih. Med priporočili se bomo v prvi vrsti posvetili rabi ustreznega uokvirjanja sporočil (framing) in rabi metafor (konceptualnih in jezikovnih). Opazovali bomo implementacijo omenjenih priporočil v izbranih besedilih političnih strank, ki pripadajo različnim besedilnim vrstam: pisnim (strankarski programi, povzetki programov, samopredstavitve) kot tudi govornim (televizijska soočenja).

2 Teoretični okvir

Pri analizi okoljske komunikacije slovenskih političnih strank v obdobju parlamentarnih volitev leta 2022, bomo upoštevali načela ustrezne okoljske komunikacije v skladu s 4 priročniki za okoljsko komuniciranje, ki jih bomo podrobneje predstavili in primerjali. Ker nas v prispevku zanima uokvirjanje okoljskih sporočil, bomo opredelili vlogo uokvirjanja v politični komunikaciji ter predstavili klasifikacije dominantnih miselnih okvirjev in temeljnih konceptualnih metafor za komuniciranje okoljske krize (Flusberg, Thibodeau 2023, Bellehumeur, Carignan 2024), saj uokvirjanje temelji na analogijah, torej je po svoji naravi metaforično.

2.1 Načela učinkovite okoljske komunikacije v izbranih priročnikih za okoljsko komuniciranje

Priročniki za okoljsko komuniciranje so se večinoma začeli pojavljati v poznem 20. stoletju, natančneje v poznih 80-ih letih, kar sovpada z razvojem področja okoljske komunikacije kot interdisciplinarne vede. Do njihovega pojavljanja je prišlo zaradi čedalje večjega zavedanja o okoljskih problemih (npr. kisli dež, jedrske nesreče, izginjanje vrst) in potrebe po bolj učinkovitem prenosu okoljskih informacij med znanstveniki, oblikovalci politik, mediji in širšo javnostjo.

V zadnjih petnajstih letih je nastalo kar nekaj priročnikov za okoljsko komuniciranje v različnih jezikih (največ v angleškem), kar priča o naraščajoči potrebi po tovrstni literaturi. V tem prispevku se bomo opirali predvsem na sledeče priročnike: *CRED Guide* (2009), *The Uncertainty Handbook* (2015), *10 research-backed tips for Climate Communication*, priporočila za učinkovito okoljsko komuniciranje Centra za zdravstveno komunikacijo in Centra za podnebje, zdravje in globalno okolje Harvardske šole za javno zdravje T. H. Chan ter Centra za raziskave znanstvene komunikacije Univerze v Oregonu (2024) ter na nemški priročnik *Über Klima sprechen* (2022). Izbrali smo jih, ker so znanstveno podkrepljeni, pogosto citirani in (z izjemo *CRED Guide*, ki pa šteje za osnovo mnogih priročnikov) aktualni.

CRED Guide – The Psychology of Climate Change je med najbolj citiranimi priročniki okoljskega komuniciranja in se samoopredeljuje kot priročnik za “znanstvenike, novinarje, edukatorje, politične svetovalce in širšo javnost” (2009). Cilj tega priročnika je izboljšati učinkovitost komuniciranja o podnebnih spremembah z uporabo spoznanj psihologije, antropologije, ekonomije, zgodovine, okoljske in podnebne znanosti” (2009, 2). Ključna načela komuniciranja o podnebnih spremembah², ki sta jih oblikovali avtorici, so formulirana kot navodila za uporabnike (v 2. osebi ednine, razumljivem jeziku, s konkretnimi primeri):

1. (S)poznaj svoje občinstvo: mentalni modeli, ki oblikujejo človekovo razumevanje sveta, pogosto vključujejo napačne predstave o podnebnih spremembah, ki jih je treba prepoznati in popraviti; pogosta ovira pri razumevanju je potrditvena pristranskost (confirmation bias), zaradi katere ljudje sprejemajo le informacije, ki potrjujejo njihove obstoječe poglede.
2. Pridobi pozornost s pravilnim uokvirjanjem (framing): uokvirjanje pomeni predstavitev teme v kontekstu, ki je v skladu s prioriteta in vrednotami ciljnega občinstva (npr. zdravje, gospodarstvo, nacionalna varnost); najpomembnejše je prilagoditi okvir lokalnim temam in trenutni realnosti (okvir “sedanjost” – okvir “prihodnost”) in različnim motivacijam ljudi (okvir “pridobitev koristi” – okvir “preprečitev izgub”).

---

² *CRED Guide* uporablja izraz “podnebne spremembe” in ne “globalno segrevanje”, ker se želi izogniti “zavajajočemu vtisu, da se vse regije sveta segrevajo enakomerno in da je edina nevarna posledica naraščajočih izpustov toplogrednih plinov višja temperatura – čeprav je ta v resnici le prelomna točka, ki sproži veržno reakcijo sprememb v zemeljskih ekosistemih” (2009, 2).

3. Pretvori znanstvene podatke v konkretne izkušnje: ljudje se bolj odzivajo na osebne zgodbe, metafore in podobe kot na grafe ali številke, zato je smiselno povezati oba kognitivna sistema: analitični (razum, številke) + izkustveni (čustva, slike); primer: fotografije taljenja ledenikov vplivajo močnejše kot graf Keelingove krivulje.
4. Pazljivo uporabljaj čustveni pristop: preveč strahu ali krivde lahko povzroči čustveno otopelost ("numbing") ali t. i. sindrom "single action bias" (prepričanje, da eno simbolno prookoljsko dejanje zadošča), zato je potrebno čustveni nagovor povezati s konkretnimi in izvedljivimi rešitvami.
5. Jasno komuniciraj znanstveno negotovost: ker ljudje pogosto napačno razumejo pojme, kot so verjetno, napaka in negotovost, je pomembno poudariti, da negotovost ne pomeni neznanja, ampak odraža kompleksnost in spremembe. Smiselno je uporabiti "načelo previdnosti": ukrepaj, če obstaja verjetnost velike škode, četudi znanstvena gotovost še ni 100%-na.
6. Izkoristi družbene identitete in pripadnosti: ljudje hitreje ukrepajo, če čutijo povezanost z virom sporočila (npr. lokalni voditelji); ta povezanost lahko temelji na različnih družbenih vlogah/identitetah posameznika (starš, sosed, podjetnik ...), zato je potrebno ugotoviti, katera od teh identitet je dominantna.
7. Uporabi skupinsko dinamiko: ljudje lažje sprejemajo odločitve v skupinah in v za njih relevantnih družbenih okoljih (npr. vera, lokalna skupnost, poklic); skupinske razprave omogočajo boljše razumevanje in večjo podporo ukrepom.
8. Olajšaj spremembo vedenja: ljudje pogosto izberejo privzeto možnost, zato je treba prilagoditi "privzete nastavitve" (npr. avtomatska izbira zelene energije), kar je najlažje doseči s takojšnjimi spodbudami.

CRED Guide uspešnost okoljskega (podnebnega) komuniciranja pogojuje s psihološko občutljivostjo, poznavanjem in razumevanjem ciljne publike ter kombinacijo čustvene in racionalne komunikacije.

Center za zdravstveno komunikacijo in Center za podnebje, zdravje in globalno okolje Harvardske šole za javno zdravje T.H. Chan (Harvard T. H. Chan School of Public Health, Center for Health Communication, Center for Climate, Health, and the Global Environment) ter Center za raziskave znanstvene komunikacije (Center for Science Communication Research) Univerze v Oregonu načela učinkovite okoljske komunikacije povzemata v desetih znanstveno podprtih nasvetih, ki so prav tako formulirani kot neposredni nagovori:³

1. Uokviri podnebne spremembe kot zdravstveno vprašanje: poudariti je treba zdravstvene koristi ukrepov (npr. čistejši zrak, manj astme, manj umrljivosti zaradi vročine); primer: Manj fosilnih goriv = bolj zdrav zrak za vse.
2. Izberi zaupanja vrednega glasnika: ljudje verjamejo tistim, ki jim zaupajo – pogosto ne znanstvenikom, temveč sorodnikom, duhovnikom, zdravnikom, lokalnim vodjem; Nasvet: prilagodi komunikatorja občinstvu.
3. Uporabi načelo “vsi to počnejo”: izpostavi vedenje večine kot vzor. Primer: Vedno več ljudi izpušča meso z jedilnika enkrat tedensko.
4. Spodbujaj pripadnost in moč: ljudje ukrepajo, ko čutijo, da so del skupnosti in da njihovo dejanje šteje, zato je smiselno uporabiti sporočila, ki spodbujajo sodelovanje in pripadnost (npr. Skupaj lahko zmanjšamo emisije).
5. Sooblikuj sporočila z občinstvom: komunikatorji naj ne predpostavljajo, kaj ljudje mislijo, ampak raziščejo in testirajo, kaj jim je pomembno. Nasvet: delaj z lokalnimi skupinami, soustvarjaj kampanje.
6. Vizualiziraj: slike in videi sprožajo močnejše čustvene odzive in pomagajo razumeti abstraktne pojme. Primer: fotografije poplav v Sloveniji namesto zgolj števil o padavinah.
7. Pripoveduj zgodbe: zgodbe sprožajo čustva, identifikacijo in željo po spremembi. Primer: pripoveduj o posameznikih, ki so se učinkovito odzvali na ekstremne vremenske dogodke.
8. Podpri z dejstvi (a ne preveč): statistika gradi zaupanje, a mora biti jasna, omejena in v preprostem jeziku. Primer: Stroški prezračevanja doma se z izolacijo zmanjšajo za 30 %.
9. Uporabi čustva – toda odgovorno: čustva motivacijo spodbujajo, jo pa lahko tudi ohromijo (npr. tesnoba vodi v neukrepanje). Ključno: Spodbujati je treba upanje, ne le strahu in vedno nakazati pot naprej.

<https://hsph.harvard.edu/wp-content/uploads/2024/10/FINAL-10-research-backed-tips-for-climate-communication-Infographic-8.5-X-11-in-1.pdf> - finalna verzija, dostop 25.4.2025

10. Premagaj ovire: komunikatorji ne smejo dopustiti, da ljudje obupajo zaradi občutka, da je ukrepanje preveč zahtevno, drago ali zapleteno. Primer: Sončne celice so cenejše kot mesečni račun za elektriko.

The Uncertainty Handbook (2015), ki sta ga pripravila Climate Outreach in Univerza v Bristolu, ponuja 12 praktičnih načel za učinkovito komuniciranje znanstvenih negotovosti, povezanih s podnebnimi spremembami. Namenjen je predvsem znanstvenikom, odločevalcem in komunikatorjem, ki želijo izboljšati razumevanje in sprejemanje podnebne znanosti med širšo javnostjo:

1. Upravljalj pričakovanja občinstva (naloga komunikatorjev je pojasniti, da je negotovost del znanstvenega procesa in da znanost redko ponuja absolutne odgovore).
2. Začni s tem, kar vemo (pomembno je poudariti znanstveni konsenz glede osnovnih dejstev, povezanih z okoljsko krizo, preden naslovimo negotovosti).
3. Bodi jasen glede znanstvenega soglasja (za ponazoritev znanstvenega konsenza je smiselno uporabiti jasne in preproste vizualne pripomočke ter zaupanja vredne glasnike).
4. Preusmeri fokus z negotovosti na tveganje (namesto o negotovostih je bolje govoriti o možnih tveganjih in njihovih posledicah).
5. Poudari, da negotovost ni razlog za neukrepanje (izpostaviti je treba, da je ukrepanje kljub negotovosti pogosto najbolj odgovoren pristop).
6. Pokaži, da je negotovost normalna (vsakodnevni primeri najboljše ilustrirajo, da se ljudje redno soočajo z negotovostjo in so kljub temu zmožni sprejemati odločitve).
7. Izogibaj se preobremenjevanju z negotovostmi (komunikatorji se naj ne osredotočajo preveč na negotovost, saj to lahko vodi v zmedo in neodločnost).
8. Uporabi analogije iz vsakdanjega življenja (za lažje razumevanja podnebne negotovosti jo je priporočljivo primerjati z ljudem znanimi situacijami).
9. Izogibaj se tehničnemu žargonu (uporabi preprost jezik in se izogibaj zapletenim znanstvenim izrazom).
10. Poudari koristi ukrepanja (predstavi pozitivne učinke ukrepov proti podnebnim spremembam, ne glede na negotovosti).
11. Uporabi zgodbe in pripovedi (zgodbe pomagajo ljudem, da se povežejo z informacijami in jih lažje sprejmejo).

12. Bodi transparenten glede negotovosti (pojasni, kaj vemo in česa ne vemo, ter zakaj so nekatere stvari še vedno negotove).

Priročnik *Über Klima sprechen* (Schrader 2022) je izdal izdal Klimafakten.de, neprofitni znanstveni portal s sedežem v Berlinu, ki ga financira Evropska podnebna fundacija in Fundacija Mercator pod okriljem podjetja 2050 Media Projekt gGmbH. Od leta 2011 objavlja preverjena dejstva o podnebnih spremembah in se ukvarja z vprašanjem: kako lahko komunikacija mobilizira ljudi za varstvo podnebja? Gre za obsežen priročnik (417 strani) o ustreznem okoljskem komuniciranju, ki temelji na psiholoških, komunikoloških in družbenih raziskavah. Temeljna načela komuniciranja podnebnih sprememb predstavi v 16-ih poglavjih:

1. Prilagodi se svojemu občinstvu. Ljudje filtrirajo informacije skozi lastne vrednote in identiteto, zato je pomembno nasloviti obstoječe mentalne modele in govoriti v jeziku ciljne skupine.
2. Premisli svoje sporočilo in bodi pozoren na skrite pomene (uokvirjanje). Besede sprožajo asociacije, zato je smiselno uporabiti "podnebna kriza" ali "segrevanje planeta" namesto "podnebne spremembe"⁴, saj ti izrazi sprožajo občutek nujnosti in posledic.
3. Zgradi zaupanje preko verodostojnih glasnikov. Koristno je poiskati zaupanja vredne glasnike, ki so občinstvu že v osnovi bližji (na politični, ideološki, verski, gospodarski ali lokalni ravni), saj ljudje bolj verjamejo sebi podobnim.
4. Naredi podnebne spremembe konkretne. Navedi primere neposrednih in bližnjih posledic podnebnih sprememb kot so (lokalni) ekstremni vremenski pojavi in njihove posledice.
5. Ostani pozitiven – tako v tonu kot v vsebini. Zaničevanje drugačnih stališč, konfrontacija in obtoževanje niso le neučinkoviti, temveč lahko odvrnejo tudi dobronamerne ali prej nepristranske posameznike.
6. Pokaži možnosti ukrepanja in rešitve: pokaži, da je mogoče nekaj narediti – tudi majhni koraki štejejo, če so del večje zgodbe.
7. Priporočaj zgodbe. Ljudje so bitja, ki pripovedujejo zgodbe in iz njih črpajo svoje norme in vrednote, zato so zgodbe najstarejše orodje za oblikovanje mnenj in usmerjanja vedenja v človeških skupnostih. „Prave“ zgodbe lahko pomagajo

---

⁴ Glede tega se *Handbuch Klimakommunikation* bistveno razlikuje od priročnika *CRED Guide*, ki priporoča uporabo izraza "podnebne spremembe" in izraza kriza sploh ne uporabi. Morebitna razlaga te razlike je ta, da so analize okoljskega diskurza nastale v času med izidom obeh priročnikov, pokazale, da izraz "spremembe" ne učinkuje dovolj dobro (ne sproži delovanja).

strniti informacije, prepoznati vzroke in posledice ter čustveno predelati podatke.

8. Uporablaj slike – a jih izbiraj premišljeno. Fotografije lahko izražajo čustva in vzbujajo empatijo, če jih dobro izberemo. Če podnebno krizo ponazorimo s polarnim medvedom, to sugerira, da vpliva na živali, ki živijo daleč stran, ne pa na mene ali ljudi, ki so mi blizu.
9. Ni treba vedno govoriti. Uporabi igro, umetnost, literaturo in humor. Z umetnostjo lahko o podnebni krizi razmišljamo drugače: bolj ustvarjalno, bolj pozorno, bolj odprto in z iskanjem skritega pomena.
10. Premisli, kako boš ravnal z emocijami. Čustva so zelo pomembna pri posredovanju informacij (zgodb npr. sploh ne moremo pripovedovati brez njih), kljub temu ne smemo podleči skušnjavi, da bi s sprožanjem občutkov izsilili želene rezultate.
11. Izogibaj se katastrofizmu: prestrašeni poslušalci pogosto otrpnejo ali se umaknejo. Strah naj bo uravnotežen z rešitvami, ki so izvedljive in spodbudne.
12. Primerjave s koronsko krizo uporablaj varčno in ciljno. Nekatere vzporednice med koronsko in podnebno krizo so očitne, zato je dejansko mogoče iz političnega in družbenega odziva na pandemijo izpeljati dragocene lekcije in argumente. Po drugi strani pa preži nevarnost, da obudimo negativne spomine in prizadenemo čustva.
13. Pazljivo z uporabo spornih metod. Nekatere metode podnebnega komuniciranja imajo lahko neželene učinke, zlasti domnevni zaupni nasveti, kot so mehko usmerjanje (nudging), “priming” ali strategije postopnega prepričevanja (sequential requests), ki jih naslovniki lahko razumejo kot trik ali zavajanje.
14. Izogibaj se znanstvenemu žargonu. Znanost je pogosto težko dostopna (tako vsebinsko kot zaradi jezika), zato je treba pri komuniciranju podnebne krize uporabiti jasen in za splošno javnost razumljiv jezik. Tudi zato, da se izognemo izgovorom, da nekdo ne razume znanstvenega žargona in zato ne ve, zakaj bi moral spremeniti svoje vedenje.
15. Ustrezno se odzivaj na dvome in dezinformacije. Kdor zanika znanstvena dejstva, se mu ni treba soočiti z njihovimi (čustvenimi) posledicami. Zato je pogosto bolj smiselno vprašati po dejanskih motivih dvomljivcev in se nato ustrezno odzvati nanje.
16. Pričakuj žalost – in jo dopusti. Marskido obupa nad neskladjem med velikostjo grožnje okoljske krize in pomanjkljivim odzivom okolice. Strokovnjaki vidijo

možen izhod iz grozeče depresije v angažiranosti in aktivnem delovanju, vendar se ta pot odpre šele takrat, ko se posameznik sooči s procesom žalovanja.

Cilj priročnika vidi avtor v opolnomočenju vsakega, ki se želi vključiti v okoljski diskurz, naj bo to na delovnem mestu, doma ali v javnem prostoru. Komunikacije ne vidi kot nekaj linearnega in enodimenzionalnega, temveč kot “kompleksno in večsmerno interakcijo, ki temelji na poslušanju in vzajemnosti”. Ključno je, da je usmerjena v dialog, ne le v golo podajanje informacij, saj je medsebojni pogovor o podnebnih spremembah “najpreprostejše sredstvo” za spoprijemanje z njimi (2022, 8).

Če primerjamo opisane priročnike, izstopijo nekatere ključne razlike, ki so povezane predvsem s teoretično podlago, na kateri temeljijo, pa tudi s cilji, ki jim sledijo. *CRED Guide* (2009) temelji na psihologiji zaznavanja in odločanja ter je primeren za razumevanje vedenjskih odzivov in osnovno ozaveščanje o podnebni oz. okoljski krizi, zato ga v pričujočem prispevku uporabljamo kot izhodišče. Uporaben je za raznolike ciljne skupine, saj ponuja konkretna orodja za prepoznavanje pristranskosti, oblikovanje sporočil in uporabo čustev. *The Uncertainty Handbook* (2015) je usmerjen v znanstveno integriteto in jasno sporočanje negotovosti, kar je ključno za znanstvenike, novinarje in politike, ki morajo biti transparentni, ne da bi pri tem izgubili zaupanje javnosti. *Nasveti za podnebno komunikacijo* Harvardske šole za javno zdravje T.H. Chan in Univerze v Oregonu (2024) so zasnovani na konceptu javnega zdravja in vedenjski psihologiji. Posebej primerni so za zdravstveno komunikacijo in nagovarjanje širše javnosti. Poudarjajo pozitivno motivacijo, občutek pripadnosti, čustva ter pripovedovanje zgodb kot glavna orodja za spodbujanje ukrepanja. *Über Klima sprechen* (2022) temelji na empatični medosebni komunikaciji ter poudarja pomembnost uporabe spoštljivega, vključujočega in razumljivega jezika. Namenjen je gradnji zaupanja in povezovanja, zato je odličen vir za starše, učitelje, občinske delavce in vse, ki želijo spodbujati spremembe skozi dialog, ne (zgolj) s poučevanjem.

Načela v primerjanih priročnikih se v veliki meri ujemajo; vsi omenjajo vlogo uokvirjanja, narativizacijo, (previdno) rabo čustvenega jezika, izbiro verodostojnih komunikatorjev ter poudarjanje rešitev in možnosti ukrepanja. *CRED Guide* in *Über Klima sprechen* izkazujeta največjo stopnjo ujemanja in posebej izpostavljata

pomembnost poznavanja svojega občinstva in njegovih pričakovanj ter sodelovanje s ciljnim občinstvom.

Preglednica 1 povzema glavne značilnosti primerjanih priročnikov.

Preglednica 1: Primerjava priročnikov

Priročnik	<i>CRED Guide</i> (2009)	<i>Uncertainty Handbook</i> (2015)	<i>Harvard T.H. Chan – 10 Research-Backed Tips for Climate Communication</i> (2024)	<i>Über Klima sprechen</i> (2022)
Vir	Columbia University (CRED)	Climate Outreach & University of Bristol	Harvard T.H. Chan School of Public Health, Center for Science Communication Research University of Oregon	klimafakten.de
Teoretična podlaga	Vedenjska psihologija, odločanje	Psihologija zaznavanja, vedenjska ekonomija	Javno zdravje, komunikacijske vede	Psihologija odnosov, komunikologija, socialna psihologija
Glavni poudarek	Kognitivna izkrivljanja in zmote, motivacija	Komuniciranje znanstvene negotovosti	Enostavni, uporabni napotki za prakso	Empatija, jezik, medosebni dialog, zaupanja vredni govorci
Negotovost	Jasna razlaga + previdnostno načelo	Razlika med znanim in neznanim, z uporabo metafor	Priznajmo negotovost, a vedno poudarimo znano	Negotovost je sekundarna – osredotočimo se na zaupanje
Uporaba čustev	Zmerna, izogibanje otopelosti	Uravnotežena, ne zastrašujoča	Zmerna, poudarek na delovanju	Čustva kot povezovalna sila, ne kot orodje manipulacije
Zgodbe in metafore	Metafore in osebne zgodbe naj podprejo znanstvena dejstva in številke	Priporočene za ponazoritev tveganj	Zgodbe + lokalni okvir	Ključno sredstvo (zgodba pred dejstvom)
Ciljna publika	Znanstveniki, učitelji, novinarji, NVO, oblikovalci politik	Znanstveniki, novinarji, oblikovalci politik	Komunikatorji, NVO, zdravstveni delavci, lokalni voditelji	Vsakodnevni govorci: učitelji, starši, občani

Pri analizi ustreznosti okoljske komunikacije slovenskih političnih strank se bomo v prvi vrsti opirali na *CRED Guide* in priročnik *Über Klima sprechen*, ker nas posebej zanima ustrezno uokvirjanje, ki ga oba priročnika izpostavljata kot eno temeljnih značilnosti uspešnega okoljskega komuniciranja.

2.2 Framing in politična komunikacija

Tesno povezavo med jezikom in politiko tematizirajo različne znanstvene discipline, od komunikologov, jezikoslovcev psihologov do politologov. Politično razmišljanje ni v prvi vrsti zavestno, racionalno in objektivno, saj “mnenja niso odvisna od dejstev, temveč od miselnih okvirjev” (Wehling 2016, 5). In ti so vedno ideološko selektivni ter se aktivirajo in utrjujejo z jezikom - javni diskurz o neki temi deluje kot “sinaptično superlepilo”, ki lahko trajno poveže ideje. Kognitivni mehanizmi kot so miselni okvirji in konceptualne metafore so pri tem ključni dejavniki.

Lakoff (2010, 71) okvirje (frames) (ki jih včasih imenujemo tudi sheme (schemas)), razume kot pretežno nezavedne strukture, na katerih temelji človeško mišljenje in ki vključujejo semantične vloge, odnose med vlogami in povezave z drugimi okvirji. Ker so okvirji povezani v sisteme, ena sama beseda običajno ne aktivira le svojega osnovnega okvirja, temveč tudi velik del sistema, v katerega ta okvir spada.

Besede same po sebi niso okvirji, vendar jih je mogoče izbrati tako, da sprožijo želene okvirje. Učinkovita komunikacija pomeni posredovati zapleteno dejstvo ali kompleksno resnico z izbiro jezikovnih sredstev, ki aktivirajo ustrezne okvirjev; če recipient teh okvirjev nima, moramo besede izbirati tako, da te okvirje postopoma vzpostavimo. In najti oz. ustvariti najprimernejši okvir za komuniciranje okoljskih tem, ni enostavno.

Lakoff (2010, 75) v tem kontekstu govori o “hipokogniciji”, pomanjkanju miselnih okvirjev za konceptualizacijo okolja in okoljske krize. Razlog vidi v tem, da je okolje tesno povezano z drugimi področji: gospodarstvom, energijo, prehrano, zdravjem, trgovino in varnostjo. Na presečišču teh področij nimamo ustaljenih okvirjev, ki bi zajeli resničnost razmer. Opozarja, da tudi povezava med okoljem in politiko ni dovolj etabrirana, zato v povezavi z okoljem ne pomislimo politično udejstvovanje. Razlog vidi v tem, da politika ni del okoljskega okvirja, ker je ta preveč osredotočen na naravo ali na individualno ravnanje.

Politični akterji uporabljajo “strateško uokvirjanje”, pri čemer svoje stališče sporočajo strateško in s tem tekmujejo z okvirji drugih sporočevalcev (prim. Matthes/Kohring 2004, 56). Pri tem je okvir opredeljen kot “ideja, prek katere se odvija politična razprava ter politično usklajevanje in kolektivno delovanje” (Pan/Kosicki 2001, 39). V politični komunikaciji se uporablja ideološki jezik, ki aktivira sisteme okvirjev, značilne za določeno politično ideologijo. Ker so sinapse v nevronskih vezjih tem močnejše, čim bolj so aktivirane, bo ponavljanje ideološkega jezika okrepilo vezja za to ideologijo v poslušalčevih možganih (prim. Lakoff 2010, 72) in to je dejstvo politični akterji maksimalno izkoriščajo.

Komunikologi (prim. Baumann 2020)⁵ utemeljujejo potrebo po uokvirjanju z dejstvom, da ne obstaja univerzalna komunikacijska strategija. Kako se bo posameznik odzval na sporočilo oz. poskus prepričevanja, bo vedno odvisno od njegove naravnosti in osebnega družbenega konteksta, trenutne življenjske situacije, dojemanja težav in tveganj, lastnih stališč in prepričanj, čustvenega stanja, pa tudi osebnostnih struktur.

Enako pozicijo zastopa tudi Hulme, ki je identificiral 6 “močnih” okvirjev, ki so primerni za konceptualizacijo podnebnih sprememb v javnem diskurzu: podnebne spremembe kot tržna neuspešnost, kot tehnološko tveganje, kot globalna krivica, kot pretirano potrošništvo, kot pretežno naraven pojav, kot planetarne “prelomnice”.

Uokvirjanje podnebnih sprememb kot posledice tržne neuspešnosti usmerja pozornost na specifičen nabor političnih intervencij, zlasti na tiste, ki si prizadevajo za “korekcijo” trga z uvedbo cenovnih mehanizmov za izpuste toplogrednih plinov.

Kadar so podnebne spremembe umeščene v okvir t. i. “proizvedenega tveganja”, je poudarek na nenamernih negativnih učinkih tehnologij, ki temeljijo na fosilnih virih energije. Takšno uokvirjanje spodbuja oblikovanje politične agende, ki tehnološke inovacije promovira kot osrednji odgovor na podnebno krizo. Popolnoma drugačen je okvir globalne nepravčnosti/krivice, kjer so podnebne spremembe predstavljene kot posledica zgodovinskih in strukturnih neenakosti v dostopu do bogastva in moči. Gre za razmerje, v katerem bogati in privilegirani izkoriščajo revne in ranljive.

---

⁵ <https://www.sciencemediacenter.de/angebote/20048>

Soroden je okvir, ki podnebno krizo razlaga kot posledico prekomerne potrošnje – preveč (bogatih) ljudi porablja preveč (materialnih) virov. V tem primeru morajo biti ukrepi bistveno bolj radikalni od cenovne politike ali tehnoloških rešitev; poudarek je na dematerializaciji gospodarstev in regulacijo rodnosti. Peti okvir prikazuje podnebne spremembe kot večinoma naraven pojav, kjer je vpliv človeka majhen v primerjavi z naravnimi dejavniki. Poudarek je na prilagajanju družb na podnebne nevarnosti – ne glede na njihov vzrok (in ne na zmanjševanju emisij).

Zadnji, novejši okvir izpostavlja t. i. planetarne “prelomne točke”, ki lahko vodijo v nenadne in nepovratne spremembe v delovanju sistema Zemlje. Ker bi se te lahko zgodile še pred uspešno uvedbo tržnih mehanizmov ali prehoda na čisto energijo, se kot možna rešitev ponujajo velike tehnološke intervencije – t. i. načrt B.

Teh šest okvirjev, skozi katere so predstavljene podnebne spremembe, pritegne vplivne javnosti, interese in akterje, ki jih podpirajo. Vsi – z izjemo okvirja, ki podnebne spremembe prikazuje kot pretežno naraven pojav – so v grobem v skladu z znanstvenimi spoznanji, kot jih povzema Medvladni forum za podnebne spremembe (IPCC).

V naši analizi miselnih okvirjev, ki so uporabljeni v političnem diskurzu strank v času parlamentarnih volitev leta 2022, bomo upoštevali Hulmovo klasifikacijo in klasifikacijo priročnika CRED Guide, ker sta pregledni in koncizni⁶.

Slednji razume uokvirjanje kot umeščanje neke teme v ustrezen kontekst z namenom, da dosežemo želeno razlago ali pogled. Namen tega ni zavajanje ali manipulacija, temveč približanje verodostojnih znanstvenih podatkov širši javnosti. Pravzaprav je nemogoče, da vprašanja ne bi uokvirjali, zato morajo tisti, ki komunicirajo o podnebnih spremembah, zavestno izbrati okvir, ki bo nagovoril njihovo ciljno občinstvo. Kot priporočene okvirje za podnebno/okoljsko komuniciranje CRED Guide (2009, 26-31) navaja sledeče:

---

⁶ Seveda je mogoče razlikovati občutno več okvirjev, kot npr. Schrader (2022), ki v prilogi k svojemu priročniku navaja 33 različnih okvirjev, ki jih pogosto srečamo v podnebnem diskurzu, med drugim: konflikt in strategija; pravičnost; zmernost; izogibanje potratnosti; antropogene podnebne spremembe; “politika se ravna po znanosti”; podnebne spremembe kot priložnost, napredek; podnebna kriza kot zdravstveno tveganje; podnebna kriza kot tveganje za (med)narodno varnost; itd., ampak večina teh okvirjev predstavlja podokvirje/različice okvirjev, ki so zajete v omenjenih klasifikacijah.

1. Spodbujevalni/izboljševalni in preprečevalni okvir (Promotion vs. Prevention Frame): spodbujajoče uokvirjanje poudarja koristi ukrepanja (npr. Zmanjšanje emisij izboljšuje kakovost zraka.), medtem ko preprečevalno uokvirjanje opozarja na posledice neukrepanja (npr. Če ne ukrepamo, se bodo poplave povečale). Izbira med njima je odvisna od ciljev komunikacije in občinstva.
2. Lokalni okvir ("Bring the Message Close to Home: A Local Frame"): podnebna vprašanja je treba povezati z lokalnimi izzivi (npr. suše, poplave), kar pomaga ljudem razumeti neposredne vplive in povečuje njihovo angažiranost.
3. Okvir sedanjosti – okvir prihodnosti ("Make the Message Matter Now: The Now vs. Future Frame"): ljudje pogosto bolj reagirajo na takojšnje grožnje kot na prihodnje posledice. Poudarjanje trenutnih vplivov podnebnih sprememb lahko poveča občutek nujnosti.
4. Kombinacija okvirjev sedanjost/prihodnost in dobiček/izguba ("Combining the Now vs. Future Frame With a Gain vs. Loss Frame"): združevanje teh okvirjev lahko okrepi sporočilo. Na primer: Z energetske učinkovitosti danes prihranimo denar in preprečimo večje stroške v prihodnosti.
5. Okvir medsebojne povezanosti ("Broaden the Message: The Interconnected Frame"): poudarjanje povezanosti podnebnih sprememb z drugimi področji, kot so zdravje, gospodarstvo in varnost, pomaga ljudem razumeti širši kontekst in pomen ukrepanja. V okvir medsebojne povezanosti lahko npr. vključimo okvir nacionalne varnosti ("The National Security Frame"), ki poudarja, kako podnebne spremembe ogrožajo stabilnost in varnost držav – na ta način pritegnemo pozornost tistih, ki jih skrbi nacionalna varnost. Če vključimo okvir javnega zdravja ("The Human Health Frame"), podnebne spremembe povežemo z zdravstvenimi tveganji, kot so bolezni zaradi onesnaženega zraka ali širjenje nalezljivih bolezni, kar lahko motivira ljudi k ukrepanju za zaščito zdravja.

2.3 Konceptualne metafore v okoljskem diskurzu

Diskurz o okoljskih vprašanjih je – tako kot vsi kompleksni družbenopolitični tematski sklopi – prežet z metaforami (Flusberg, Thibodeau 2023, 522). Znanstveniki, politični voditelji, okoljski aktivisti in novinarji uporabljajo metafore za posredovanje zapletenih vsebin, povezanih s podnebnimi spremembami, ter za spodbujanje odziva javnosti.

Eden od razlogov za pogosto rabo metafor je njihova priročnost v situacijah, ko želimo nekaj razložiti ali nekoga prepričati; metafore uporabijo tisto, kar poslušalec že ve, in mu pomagajo pridobiti nov pogled (Thibodeau, Crow, Flusberg 2017a, 1375). Metafora kot razlagalno sredstvo omogoča predstavljanje, razumevanje in razmišljanje o novih področjih s tem, da jih vključimo v znane shematske strukture znanja. Izvorna domena za mnoge pogoste metafore izvira iz izkušenj oz. izkušenskih področij, ki jih dobro poznamo, kot je na primer človeško telo. Takšne metafore ljudem omogočajo, da hitro najdejo skupni jezik, zaradi česar je komunikacija učinkovitejša in uspešnejša. Če želimo razumeti neko abstraktno ali zapleteno vprašanje, kot so čustva, ki jih vzbuja narava, ali zakaj emisije ogljika povečujejo povprečno globalno temperaturo, nam bo verjetno pomagala metafora, ki temelji na preprostejšem in bolj znanem izvornem področju. V takšnih primerih metafore zagotavljajo potrebno strukturo za teme, ki bi jih bilo sicer težko ali celo nemogoče konceptualizirati.

Nekateri znanstveniki menijo, da so metafore pogoste, ker odražajo delovanje človeške kognicije (npr. Gibbs 1994) – od tod prihaja tudi izraz konceptualna metafora. To je tudi osrednja trditev Lakoffa in Johnsona (1980) v knjigi *Metaphors We Live By*, namreč da metafore v jeziku odražajo osnovno metaforično strukturo človeškega pojmovnega sistema. Metafore omogočajo lažje reševanje problemov, znanstveno sklepanje, kognitivni razvoj, ustvarjalnost in prepričljivo komunikacijo (Holyoak, Stamenković 2018, 641).

Metafore uokvirijo diskurz in ustvarijo različne narative. Metafora narave kot avtoritete je podlaga narativa o materi naravi, ki je lahko negovalna, stroga ali celo nasilna, pripiše pa se ji lahko tudi božanskost: narava kot boginja, ki jo je treba častiti ali se je bati (Augé 2023). Na splošno vloga matere poudarja, kako okolje podpira človeško življenje, vendar pri tem podcenjuje, kako naša dejanja vplivajo na okolje (Thibodeau, Crow, Flusberg 2017b). Zato ne zajame v celoti soodvisnosti človeštva in narave. V ta narativ je vključena tudi metafora naravnih virov kot otrok narave. Pojem narativ oz. „pripoved“ je v tem primeru razumljen kot temeljna „koreninska metafora“ (Hammack 2014, 53) ali „razširjena metafora“ (Bougher 2012, 155), ki spodbuja večkratno rabo metaforičnih izrazov in tako ustvari metaforične scenarije (Sinding 2017, 381).

Vojne metafore (PODNEBNI UKREPI SO VOJNA, VOJNA PROTI SEGREVANJU, BOJ PROTI PODNEBNIM SPREMEMBAM, PRELOMNA(-E) TOČKA(-E)) so med najpogostejšimi konvencionalnimi metaforami v okoljskem diskurzu in prav tako tvorijo svoj metaforični narativ, ki ga nekateri imenujejo tudi alarmistični narativ. Vendar pa psihologi (prim. Bellehumeur, Carignan 2024, 5) zagovarjajo pomen konstruktivnih in upanja vzbujajočih metafor, ki lahko spodbudijo individualno in kolektivno angažiranost (pravijo jim tudi relacijske metafore oz. metafore "so-koristi"). Primeri metafor so-koristi so: NARAVA JE MATI, STARŠ, OTROK, SESTRA; NARAVA JE NAŠ DOM; NARAVA JE NAŠ PREDNIK; NARAVA JE NAŠE KRALJESTVO; NARAVA JE SKUPNOST, NARAVA JE DAR/NARAVA JE DRAGOCENOST. Za razliko od teh alarmistične metafore (oz. metafore "zmanjševanja tveganja"), ki so lahko kratkoročno učinkovite pri pritegovanju pozornosti, dolgoročno postanejo škodljive, saj ljudi ohranjajo v stanju stalne pripravljenosti, ki vodi v stanje utrujenosti in posledično čustvene otopelosti.

Okoljska komunikacija se pogosto osredotoča na tri splošne teme, ki so med seboj povezane: naš odnos do narave, naš vpliv na okolje in kako bi morali ta vpliv odpraviti. Vsako od teh tem lahko metaforično konceptualiziramo, drugače povedano: za vsako od teh tem obstajajo metafore. Preferenca in izbira okoljskih metafor je povezana s številnimi osebnimi in družbenimi dejavniki, ki oblikujejo okoljsko zaskrbljenost in vedenje, vključno z okoljskimi in moralnimi vrednotami, politično ideologijo in krajem bivanja.

Najpogostejše metafore, ki konceptualizirajo odnos človeka do narave, so že prej omenjene metafore NARAVA JE ČLOVEK/OSEBA (MATI) in NARAVA JE NAŠ DOM ter metafora NARAVA JE VIR/SUROVINA. Najmanj obremenjena s predsodki je metafora NARAVA JE NAŠ DOM, ki poudarja simbiotični odnos med naravo in človekom (narava nam kot dobesedni dom zagotavlja zavetje, nam omogoča preživetje).

Med pomembnejšimi metaforami, ki konceptualizirajo vpliv človeka na okolje so: ČLOVEKOV VPLIV NA NARAVO JE BOLEZEN, ČLOVEKOV VPLIV NA NARAVO JE UNIČENJE, ČLOVEKOV VPLIV NA NARAVO JE NEČISTOČA. Metafora ČLOVEKOV VPLIV NA NARAVO JE BOLEZEN je razširitev metafore „narava je človek“, ki planet opisuje kot bolan ali umirajoč planet zaradi tega, kako z njim ravnamo in ga zastrupljamo. Ima negativen čustveni naboj, ki lahko sproži občutke zaskrbljenosti, nujnosti in empatije. Sklicuje se na moralne vrednote oškodovanja/škode in skrbi,

ki so bolj privlačne za liberalno usmerjene naslovnike (Flusberg, Thibodeau 2023, 532). Metafora ČLOVEKOV VPLIV NA NARAVO JE UNIČENJE je med bolj konvencionalnimi metaforami za opisovanje človekovega vpliva na okolje. Znan primer rabe te metafore je izraz „naša hiša gori“ (our house is on fire), ki ga pogosto uporablja švedska okoljska aktivistka Greta Thunberg (npr. Thunberg, 2019), da bi opisala učinke podnebnih sprememb. Ta metafora je prav tako negativno čustveno nabita in daje jasen in takojšen občutek nujnosti ter lahko sproži čustva kot sta strah in tesnoba. Zaradi intenzivnosti, povezane z izvorno domeno (požig, požar hiše/doma), metaforo pogosto označujejo kot alarmistično.

Med metaforami, ki konceptualizirajo načine, kako naj človek odpravi negativne vplive na okolje, velja izpostaviti že prej omenjeno metaforo PODNEBNI UKREPI SO VOJNA ter PODNEBNI UKREPI SO DIRKA. Obe metafori implicirata (dve ali več) nasprotni strani, nujnost ukrepov, če želimo zmagati, in ključni pomen časa (Flusberg, Thibodeau 2023, 536). Vendar pa vojne metafore izražajo dodaten občutek nujnosti, saj so v igri življenja. Vojna prav tako združuje ljudi proti skupnemu sovražniku, zato so vojne metafore bolj čustveno odmevne, sistemske in primernejše kot metafora dirke.

Vsaj nekatere (če že ne vse) našteje metafore, gre pričakovati tudi v političnem diskurzu slovenskih strank o okoljskih temah pred parlamentarnimi volitvami 2022.

3 Okoljska komunikacija v izbranih besedilih slovenskih političnih strank v volilnem letu 2022

3.1 Analiza in ocena političnih programov – MZPP in Umanotera

Preden bomo ocenili ustreznost okoljske komunikacije (v skladu s priporočili izbranih priročnikov za okoljsko komunikacijo) v političnem diskurzu v času slovenskih parlamentarnih volitev leta 2022, bomo najprej predstavili vsebinsko oceno političnih programov strank (okoljska perspektiva) dveh nevladnih organizacij - Mladi za podnebno pravičnost (MZPP) in Umanotera.

Ti analizi sta za nas zanimivi zato, ker so v ospredju okoljske vsebine oz. njihovo naslavljanje v političnih programih. Sicer eksplicitno ne omenjata aspekta komuniciranja okoljskih vsebin, sta pa dobro izhodišče za primerjavo in izbor

političnih programov, ki jih bomo podrobneje analizirali. Podrobneje bomo analizirali okoljsko komunikacijo v političnih programih dveh najboljših in ene najslabše ocenjene stranke. Predvsem nas zanima razlika med oceno (naslovljenosti) okoljskih vsebin in ustreznostjo načina komuniciranja.

V svoji analizi političnih programov strank pred državnoborskimi volitvami leta 2022 v kontekstu okoljskih in socialnih zahtev je skupina Mladi za podnebno pravičnost (MZPP) upoštevala 8 področij, ki pokrivajo sistemske ukrepe za pravičen zeleni prehod. Pregledala je politične programe desetih strank, ki so jih izbrali glede na to, ali se bodo "prebile v parlament ali so blizu tega, plus dve stranki, ki imata v programu visoko rangirano socialno in okoljsko pravičnost, Vesna in Piratska stranka."⁷ Omenjenih 8 področij je skupina določila v svojih Zahtevah ob podnebnih protestih 2022⁸: koordinacija, energetika, promet, delo in sociala, kmetijstvo in prehrana, urejanje prostora in narava, izobraževanje ter finance in gospodarstvo.

V sklopu prvega področja MZPP zahteva ustanovitev posebne organizacijske enote v državni upravi (npr. ministrstvo) za celovito upravljanje podnebne politike. Trenutno je okoljska politika pogosto razpršena med več resorji, kar povzroča nedoslednost in počasno izvajanje. Ustanovitev osrednjega organa bi pomenila večjo odgovornost in boljšo koordinacijo, vendar zahteva politično voljo in stabilno financiranje.

Zahteve MZPP za področje energetike so: razogljčenje do 2035, 60 % OVE do 2030, opustitev premoga in velikih HE, podpora skupnostnim energetskim projektom. Cilji so ambiciozni, a skladni z znanstvenimi priporočili. Poudarek je na decentralizaciji in pravičnosti. Težavo predstavlja močan odpor energetskih lobijev in počasno umeščanje OVE v prostor. Nekatere stranke (npr. *Levica*, *Vesna*) te zahteve dobro vključujejo, večina pa jih splošno omenja, brez rokov in konkretnih ukrepov.

Zahteve za področje prometa so: javni promet kot nepridobitna storitev, investicije v železnice, zavrnitev širjenja cestne infrastrukture, promocija hoje, kolesarjenja in dela od doma. Gre za zelo pomembno področje, kar se tiče zmanjšanja emisij, ki pa

⁷ <https://www.rtvsllo.si/slovenija/parlamentarne-volitve-2022/kaksen-odnos-do-varovanja-okolja-in-narave-ter-podnebne-krize-imajo-politicke-stranke/620696>

⁸ <https://mzpp.si/strajki/strajk-2022/zahteve/>

je politično občutljivo. Veliko strank še vedno zagovarja širjenje cest, kar je v nasprotju z zahtevami MZPP. Prometna politika pogosto favorizira avtomobilski promet, zato so zahteve v konfliktu s prevladujočimi interesi gradbenega sektorja in avtomobilske industrije.

Na področju dela in sociale MZPP zahteva: 32-urni delovni teden, dostopna javna stanovanja, podporo združništvu in socialno pravičnost v zelenem prehodu. Pravičnost zelenega prehoda je premalo naslovljena v klasičnih političnih programih. Te zahteve kažejo na pomembno povezavo med okoljsko in socialno politiko.

Zahteve MZPP za področje kmetijstva in prehrane obsegajo lokalno, sonaravno proizvodnjo, omejitev intenzivne živinoreje in prehod na ekološko kmetijstvo. Gre za področje, ki je strateško pomembno za podnebje, zdravje in biotsko raznovrstnost, ki pa hkrati zelo občutljivo, saj posega v prehransko varnost, subvencijsko politiko in interese agroindustrije. Usmeritve so smiselne, a zahtevajo dolgoročno prenovu skupne kmetijske politike (CAP) na ravni EU.

Zelo pomembno področje je urejanje prostora in narava, saj pravično in okoljsko vzdržno prostorsko načrtovanje predstavlja osnovo za vse druge ukrepe. Zahteve MZPP so: zaščita naravnih virov, upoštevanje javnosti pri umeščanju projektov in prenehanje posegov na zavarovana območja. Zahteve so upravičene, a zahtevajo spremembo paradigme (oz. prevladujočega miselnega okvirja): ne več "prostor kot vir", ampak "prostor kot skupno dobro". Tudi to področje pogosto trči ob razvojne interese (ceste, HE, industrija)..

Na področju izobraževanja MZPP zahteva vključitev podnebnih vsebin v kurikule na vseh ravneh izobraževanja. Ukrepi na tem področju so med najlažje izvedljivimi ter dolgoročno najbolj učinkovitimi in bi jih morale podpreti vse stranke, vendar to področje pogosto ostane spregledano.

Na področju financ in gospodarstva se zahteve nanašajo na zeleno fiskalno reformo (npr. obdavčitev onesnaževalcev, ukinitve subvencij za fosilna goriva in reforma SID banke), prestrukturiranje energetskih podjetij in preusmeritev javnih sredstev v trajnostne naložbe ter zadevajo same temelje obstoječega gospodarskega sistema. Zeleni prehod bo brez teh ukrepov omejen na "kozmetične popravke". Stranke se tega področja pogosto izogibajo ali ga omenjajo le deklarativno.

Najbolj očitno je z okoljskim komuniciranjem povezano področje izobraževanja. Okoljsko komuniciranje ni le prenos informacij, ampak zajema tudi ozaveščanje javnosti, oblikovanje narativov o okolju, spodbujanje družbene participacije, vključevanje vrednot in emocij v razpravo o okoljskih temah (npr. podnebni strah, pravičnost). To se močno prepleta z izobraževanjem kot mehanizmom za dolgoročno spremembo razumevanja in vedenja. Zahteve MZPP glede izobraževanja (prenova kurikula, izobraževanje o podnebnih spremembah) temeljijo na konceptih podnebne oz. okoljske pismenosti, transformativnega učenja in participativne komunikacije (Tufte, Mefalopoulos 2009), ki so jedro okoljske komunikacije. Izobraževalne ustanove lahko razumemo kot trajne družbene komunikacijske kanale, ki omogočajo razširjanje informacij in norm ter predstavljajo komunikacijsko infrastrukturo, ki jo je smiselno in nujno uporabiti za okoljsko komuniciranje.

MZPP so najboljše ocenili stranke *Levica*, *Vesna* in *Piratska stranka*, ki imajo visoke ocene (4.5–5) v vseh sklopih: *Levica* 36.8, *Piratska stranka* 33.2 in *Vesna* 30.1. *Gibanje Svoboda*, *SD*, *SAB* imajo relativno pozitivno oceno, ampak jim MZPP očitajo manjšo konkretnost ali doslednost. Slabo ocenjene stranke so *SDS*, *NSi*, *Konkretno* in *Povežimo Slovenijo*, ki po mnenju MZPP pogosto ignorirajo ključne zelene zahteve in podpirajo sporne zakone (npr. za HE, TEŠ, prostorski razvoj...). Kot primer dobre prakse izpostavljajo stranko *Vesna*, ki je edina stranka, ki v celoti naslavlja zahteve MZPP, npr. z ustanovitvijo Ministrstva za podnebno pravičnost, podnebnim zakonom, ukrepi za energetske učinkovitost, trajnostno mobilnost ipd. Nekatere stranke so sicer vključile posamezne ukrepe (npr. obnovljivi viri, stanovanja, kolesarske poti), a brez konkretizacije, jasnih rokov ali pravne zavezujočnosti. Več strank ni odgovorilo na poziv MZPP, kar je pomenilo avtomatsko nižjo oceno kredibilnosti.

Umanoterina analiza volilnih programov za volitve v Državni zbor 2022⁹ se osredotoča na to, kako politične stranke naslavlja podnebno krizo ter varstvo okolja in narave. Analiza je pokazala, da se stranke razlikujejo glede na to, kako pomembno mesto namenja okoljskim temam v svojih programih. Prednostno obravnavanje okolja so ugotovili le pri stranki *Vesna*, ki je varstvo naravnega okolja postavila kot glavno prioriteto v svojem programu. Pomembna, a ne glavna

---

⁹ <https://www.umanotera.org/novice/medtem-ko-narava-ne-more-glasovati-mi-lahko/>

prioriteta je okolje za stranki *Levica* in *Pirati*. Stranke *Gibanje Svoboda*, *LMŠ* in *SD* okoljske teme obravnavajo, vendar jih postavljajo v kontekst gospodarskih prioritet oz. jih podrejeajo le-tem. Stranke *NSi*, *SAB* in *SDS* v veliki meri ne naslavljajo problematike varstva okolja in podnebne krize.

Umanotera je stranke razvrstila glede na kakovost in konkretizacijo njihovih okoljskih ukrepov. Upoštevali so ukrepe glede onesnaževanja, varstva okolja, zelene energije ter energetske in mobilnostne revščine. Kar se tiče zelene oz. sončne energije, so ugotovili, da jo stranke načelno podpirajo, a le nekatere stranke predlagajo konkretne ukrepe (npr. *Gibanje Svoboda*, *Levica*). Gradnjo hidroelektrarn na srednji Savi podpirajo liberalne in konservativne stranke (npr. *LMŠ*, *SDS*, *NSi*), levo usmerjene stranke (*Levica*, *Vesna*, *Piratska stranka*) pa ji nasprotujejo, skladno s stališči naravovarstvene stroke. Varstvo narave je v programih pogosto zapostavljeno; nekatere stranke (*Vesna*, *Piratska stranka*, *Gibanje Svoboda*) se zavzemajo za nova zavarovana območja in sonaravno gospodarjenje z gozdovi, druge poudarjajo gospodarski potencial gozdov (*SDS*, *NSi*). Kakovost zraka in onesnaževanje sta naslovljeni redko, predlagani ukrepi pa so neambiciozni ali celo škodljivi in kažejo nerazumevanje sistemskih vzrokov (npr. prometna infrastruktura kot rešitev za onesnaženje – *NSi* in *SD*). Preprečevanje drugih oblik onesnaževanja je razpršeno po programih in vključuje med drugim sistematične ukrepe za zagotavljanje čiste pitne vode in izboljšanje čiščenja odpadne vode (*LMŠ*), sanacijo onesnaženih tal ter strožje predpise o herbicidih in pesticidih (*Vesna*). Energetsko revščino omenja le pet strank (*Gibanje Svoboda*, *Levica*, *Pirati*, *SD*, *Vesna*), mobilnostno revščino pa naslavljajo v povezavi z brezplačnim javnim prevozom (*Levica*, *SAB*, *SD*, *SDS*), vendar brez konkretnih načrtov za javni potniški promet in železnice (z nekaj izjemami, kot sta *LMŠ* in *Vesna*).

Umanoterina analiza razlikuje tri kategorije strank: stranke, ki predlagajo konkretne in ustrezne ukrepe, stranke, ki prepoznajo glavne izzive, a predlagajo nezadostne ukrepe in stranke, ki ne naslavljajo ali predlagajo škodljive ali nekonkretne ukrepe. Najboljšo oceno je prejela stranka *Vesna*, ki ji sledita *Levica* in *Piratska stranka*, najslabše ocenjena pa je stranka *SDS*, ki so jo uvrstili v tretjo kategorijo.

Glede na rezultate obeh analiz, sta najboljše ocenjeni stranki *Vesna* in *Levica*, najslabše pa *SDS*, zato bomo podrobneje analizirali ustreznost okoljskega komuniciranja v njihovih političnih programih (poglavje 3.4).

Pred tem pa sledi pregled okoljskih poudarkov programov političnih strank v zborniku, ki ga je pripravil Državni zbor in samopredstavitev strank na portalu Slovenske tiskovne agencije (STA). Pri vseh analiziranih dokumentih si bomo zastavili sledeča vprašanja: katere stranke (sploh) omenjajo okoljsko tematiko, koliko prostora ji namenjajo, kako podrobno ali konkretno jo naslavljajo in na kakšen način (miselni okvirji, konceptualne metafore).

3.2 Okoljski poudarki iz programov političnih strank za volitve 2022

Raziskovalno-dokumentacijski sektor Državnega zbora RS je pred volitvami 2022 pripravil uradni zbornik *Programi političnih strank – volitve v DZ 2022 (DZ RS)*¹⁰, v katerem je predstavil izbrane poudarke v programih skupno petnajstih političnih strank (ki so imele v času začetka priprave zbornika javno objavljene programe). Gre za parlamentarne stranke VIII. mandata Državnega zbora: *Slovenske demokratske stranke (SDS)*, *Liste Marjana Šarca (LMŠ)*, *Socialnih demokratov (SD)*, *Levice*, *Nove Slovenije - krščanskih demokratov (NSi)*, *Stranke Alenke Bratušek (SAB)*, *Konkretno*, *Demokratske stranke upokojencev Slovenije (DeSUS)* in *Slovenske nacionalne stranke (SNS)* ter političnih strank, ki bi po rezultatih tedanjih različnih javnomnenjskih raziskav na volitvah lahko prestopile zakonsko določeni parlamentarni prag (4 %): *Gibanje Svoboda*, *Naša dežela*, *Povežimo Slovenijo*, *Dobra država*, *Naša prihodnost*, *Piratska stranka*, *Vesna* in *Resnica*. Povzeti so politični programi vseh naštetih strank, v obliki (sicer večinoma) povzemajočih, ne direktnih, citatov, ki so pa vseeno povedni, saj so dovolj blizu originalni dikciji. Na koncu dokumenta pa so stranke primerjane po tematskih področjih, na katera se nanašajo izbrani poudarki; med njimi je tudi področje energetske politike in ekologije, ki si ga bomo podrobneje pogledali.

Stranka, ki v celoti temelji na okolju, je *Vesna*, med strankami, ki obsežno in temeljito naslavljajo okolje, pa so tudi *Levica*¹¹, *Socialni demokrati (SD)* in *Gibanje svoboda*.

---

¹⁰Avtorji zbornika pojasnijo, da je nastal v sklopu raziskovalne naloge, ki jo je DZ dodelil Raziskovalno-dokumentacijskemu sektorju:

https://fotogalerija.dz-rs.si/datoteke/Publikacije/Zborniki_RN/2022/Programi_politicnih_strank_-_volitve_v_Drzavni_zbor_2022.pdf

¹¹Ker sta *Vesna* in *Levica* dve najboljši ocenjeni stranki v analizah MZPP in Umanotere, bomo njuna politična programa, kot je zgoraj navedeno, natančneje analizirali v posebnem poglavju, zato jih na tem mestu zgolj omenjamo.

Tudi v političnem programu *Socialnih demokratov (SD)* je okoljska tematika močno prisotna in integrirana v več področij, večinoma v področje energetike in prometa (“spodbude za sončne elektrarne na javnih in zasebnih objektih”, “naložbe v hranilnike energije in vodikove tehnologije, “zmanjševanje emisij toplogrednih plinov in ogljična nevtralnost do leta 2050”). Njihovi predlogi ukrepov so bolj konkretni, nekateri upoštevajo tudi priporočilo lokalnega uokvirjanja (“izgradnja nove trase hitre železnice Maribor-Ljubljana-Koper, izgradnja hidroelektrarn na srednji Savi, izgradnja črpalnih hidroelektrarn Kozjak in Pohorje”). Večina ukrepov se nanaša na področje energetike in prometa (npr. “širitev mreže polnilnih postaj za alternativne vire goriva” in “preusmeritev tovornega prometa na železnico”), so pa tudi eni redkih, ki izrecno naslovijo podnebno in okoljsko krizo (predlagajo “sprejem resolucije o razglasitvi podnebne in okoljske krize in “ustanovitev vladne službe za podnebne spremembe” ter varstvo narave (“dvig višine javnih državnih sredstev za varstvo narave na 1 % BDP do leta 2026”).

Nekoliko manj prisotna je okoljska tematika v programu stranke *Gibanje Svoboda*. Program okolje pogosto povezuje z razvojem in inovacijami (kar aktivira miselni okvir PODNEBNE SPREMEMBE KOT TEHNOLOŠKO TVEGANJE) in podnebno krizo oz. spopadanje z njo uokvirja bolj tehno-reformistično (v ospredju je adaptacija na krizo). Edina poudarka, ki (bolj ali manj) eksplicitno naslavlja okolje sta: “Program je zgrajen na zelenem preboju, ki ga bo omogočilo močno vpeto gospodarstvo v mednarodne tokove” in “robusten sistem javnega financiranja razvojnih projektov – priprava zakonske podlage za izdajo namenskih obveznic za financiranje zelenega prehoda (“green bonds”) in socialnih projektov (npr. gradnje neprofitnih stanovanj, študentskih domov ipd.) (“social bonds”).” Vidika, ki jih izpostavljajo, sta predvsem energetske in gospodarske. Slednjega nakazuje izraz “zeleni preboj”, ki se pojavi kot alternativa k izrazu “zeleni prehod”, saj je povezan z idiomom “preboj na tuji trg”, ki izhaja iz drugega pomena besede “preboj” po Fran.si: vojaška akcija, pri kateri skupina vojakov z bojem pride skozi nasprotnikove položaje¹². Ta izraz sloni na drugačnem miselnem okvirju kot “prehod”, saj namesto mirne/postopne evolucije izpostavi vidik boja oz. sprememb, doseženih z agresivnejšimi dejanji.¹³ Med konkretnimi ukrepi so: sprejetje novega zakona o prednostnem umeščanju obnovljivih virov energije v prostor, povečanje investicij v elektrodistribucijsko

¹² <https://fran.si/iskanje?View=1&Query=preboj>

¹³ V zborniku se pojavi še izraz »zelena preobrazba« in sicer samo enkrat, kot nadpomenka za različne vrste (zelenega) prehoda med prioritetami stranke SAB (2022, 19).

omrežje, ukinitve obveznega priklopa na plinsko omrežje za ogrevanje v individualnih novogradnjah, referendum o gradnji nove jedrske elektrarne.

Pri mnogih strankah je prisotnost okoljske tematike zmerna, kot npr. v programu stranke *Nsi – Nova Slovenija*, ki izpostavlja predvsem eno izmed okoljskih tem: samooskrbo (“višje podpore za kmetije z zelo težkimi obdelovalnimi pogoji, podpora prodaji slovenske hrane domačemu kupcu in ustanovam, krepitev predelave in trženja lastnih izdelkov”), ki jo uokvirjajo predvsem z gospodarskega vidika, delno pa tudi promet, kjer pa zastopajo nasprotujoče si ukrepe (“3. razvojna os, širitev ljubljanske obvoznice, druga cev Karavanškega predora” – “300 km dodatnih kolesarskih povezav po Sloveniji vsako leto”). Posebej omenjajo upravljanje z odpadki (“ uvedba kavcijskega sistema za odpadno embalažo steklenic, plastenk in pločevink, postavitve objekta za termično obdelavo odpadkov, odstranitev nelegalnih deponij odpadkov”). Podnebna kriza ni posebej izpostavljena kot sistemska grožnja. So pa, kar je zanimivo, edina stranka, ki okolje oz. naravo (vsaj delno, v povezavi s kmetijstvom) izpostavi v posebnem televizijskem oglasu¹⁴.

Stranka *Konkretno*, ki se je pred volitvami 2022 priključila zavezništvu *Povežimo Slovenijo*, nominalno postavlja “zeleni in digitalni prehod slovenskega gospodarstva, družbe in države” za glavno programsko prioriteto, govori tudi o “spremembi miselnosti na način, da bi potratne navade nadomestili z zelenimi v obliki trajnostne mobilnosti in odgovornega ravnanja z odpadki”, vendar okoljske teme podreja gospodarskim: “opustitev fosilnih goriv je naj postopna”, prehod s fosilnih goriv na obnovljive vire je naj uravnotežen “z ohranjanjem stabilnosti zagotavljanja energije”, zapiranje TEŠ v letu 2038.

Zavezništvo *Povežimo Slovenijo* (*Slovenska ljudska stranka, Nova ljudska stranka, Konkretno, Andrej Čuš in Zeleni Slovenije ter Nova socialdemokracija*) okolje in naravo omenja minimalno, kar zbode v oči, ker so ena od strank članic Zeleni Slovenije. Okolje omenjajo v sklopu zaščite posameznikovega dostojanstva (“čisto okolje za Slovenijo prek uvedbe sodobnih pristopov trajnostnega izkoriščanja naravnih danosti”, “prehranska samooskrba in zdrava domača hrana za potrošnika”) ter kmetijstva (“večja podpora kmeticam, kmetom in vsem mladim na podeželju”), med splošnimi prioritetami pa navajajo, da si želijo “Slovenije, kjer ne ogrožamo narave”

---

¹⁴ https://www.youtube.com/watch?v=5Q_A4554dI0

(prisotna je metafora ČLOVEKOV VPLIV NA NARAVO JE UNIČENJE, ki je močno konvencionalna in čustveno nabita), vendar ne precizirajo načinov in ukrepov.

Med strankami, ki okolje naslavljajo v manjši meri in le površinsko, izstopa SDS, ki okolje omenja minimalno. Med konkretnimi ukrepi najdemo le “gradnjo 2. bloka NEK” in “vlaganje v polnilno infrastrukturo, ki bi omogočala večji razmah E-mobilnosti”. Med glavnimi prioritetami omenjajo, da bo “varstvo okolja temeljna vrednota” in da bodo “zahteve sonaravnega razvoja upoštevane ob sprejemanju vseh strateških razvojnih odločitev”, česar ne podkrepijo s konkretnimi predlogi, v sklopu kmetijstva pa omenijo samooskrbo: “Z aktivno kmetijsko politiko do samooskrbe z lokalno pridelano hrano”. Podnebna kriza ni ključna tema. Program te stranke bomo analizirali podrobneje v podpoglavju 3.4.

3.3 Samopredstavitve strank na portalu Slovenske tiskovne agencije (STA)¹⁵

STA je pred volitvami 2022 na svoji spletni strani objavila samopredstavitve strank, ki so vložile kandidatne liste za volitve v DZ. Opisi so različno dolgi, vendar prevladuje krajši format (2 do 3 odstavki). Začnejo se s splošnimi podatki (predsednica/predsednik oz. koordinatorica/koordintor, leto ustanovitve, število aktualnih poslancev, uspeh na dosedanjih parlamentarnih volitvah), nakar sledi samopredstavitev in ključni programski cilji. Napisale so jih stranke (ne gre za povzemanje s strani STA).

Predstavi se 20 strank, med temi 9 parlamentarnih in 11 zunajparlamentarnih. 11 od teh strank je v letu 2022 prvič sodelovalo na parlamentarnih volitvah.

Po pregledu samopredstavitev, smo ugotovili, da 13 strank posredno ali neposredno naslovi okoljske teme, vendar število vključenih okoljskih tem/aspektov zelo variira. 7 strank okolja sploh ne tematizira.

Predstavitev stranke *Verde* najbolj izčrpno in neposredno naslovi okoljske teme, saj je t.i. zelena stranka, kar izpostavijo takoj v prvem stavku. Predstavitev je pisana v prvi osebi množine, kar je opaziti pri predstavitvah večine strank, vendar pri nobeni

---

¹⁵ <https://www.sta.si/parlamentarne-volitve-2022/>

tako konsekventno kot pri stranki *Vesna*. Med izkušnjami stranke je na prvem mestu omenjeno varovanje okolja, kar razkrije enega dominantnih miselnih okvirjev, ki temelji na konceptualni metafori ČLOVEK KOT VARUH NARAVE. Svoje delovanje opišejo kot "resen in predan boj za ohranitev naravnega okolja", kar nadaljuje narativ omenjenega miselnega okvirja in doda komponento boja (metafora ukrepi proti podnebni krizi so boj izpostavi urgentnost situacije. Poleg boja omenjajo tudi delovanje "v smeri preprečevanja še hujše okoljske krize", kar se - vsaj površinsko - ujema z okvirjem preprečevanja, četudi vsi ukrepi stranke ne spadajo v ta miselni okvir; nekatere lahko prištejemo k izboljševalnemu okvirju. V nadaljevanju govorijo o okoljsko naravnani in vzdržni družbi ter uvedejo okvir pravičnosti (podnebna kriza je globalna nepravilnost/krivica) in pri tem uporabijo velelni stavek, kar je primer emfatične in čustveno obarvane komunikacije. Velelni naklon je primeren za neposredno naslavljanje recipienta in je blizu ustni/dialoški komunikaciji (to je v skladu s priporočili Schraderja, ki si okoljsko komunikacijo zamišlja kot dialoško in sodelovalno). "Prehod v zeleno družbo" povežejo s "pogumom, iznajdljivostjo, kreativnostjo in novimi znanji", s čimer apelirajo tako na čustveni (izkustveni) kot analitični sistem procesiranja informacij. Predstavitev zaključijo z nagovarjanjem določene ciljne skupine: mladih, "ki jih okoljska kriza najbolj zadeva".

Levica v svoji samopredstavitvi okoljske teme naslovi dvakrat (na kratko): prvič kot programski poudarek ("da bomo vsi živeli bolje, ohranili okolje", "ideje ekološkega socializma" - poimenovanje ideologije stranke) ter med ukrepi ("Podnebna in okoljska kriza: dva odstotka BDP letno za prehod na ogljično nevtralno družbo, investicije v obnovljive vire, 10-odstotna solarizacija v petih letih, zaščita narave pred nepopravljivimi gradbeno-kapitalskimi posegi"). Ukrepi so zgolj naštet, brez komentarja. Narava je povezana z vrednoto zaščite (metafora narave kot dragocenosti) pred škodljivimi človekovimi posegi, naslovijo ogljično nevtralnost (kar sovпада z metaforo zaščite in preprečevalnim okvirjem) ter OVE.

Gibanje Svoboda govori o okolju v povezavi s "trajnostnim razvojem", "zelenim gospodarstvom" in "energetsko samooskrbnostjo", kar kaže na miselni okvir, ki naravo razume kot nekaj, kar služi človeku. Sicer v nadaljevanju izpostavijo, da gospodarske interese ne postavljajo pred interese okolja ("V programu ne postavljamo na tehtnico vprašanja, koliko dobička in s tem onesnaževanja še prenese naše okolje, temveč smo se brezpogojno zavezali zavarovati naravo." - metafora ČLOVEKOV VPLIV NA OKOLJE JE ONESNAŽEVANJE/NEČISTOČA (po Flusberg,

Thibodeau 2023, vendar v predstavitvi prevladuje antropocentrično videnje narave kot vira, ki je kot taka podrejena človeku ("okoljevarstveno vzdržne politiko" povežejo s "socialno vzdržno politiko").

Stranka Alenke Bratušek (SAB) omeni okolje samo indirektno, v povezavi z "dvigom lokalne samooskrbe s hrano in pitno vodo ter energetske neodvisnostjo Slovenije" (naslovi zgolj dva aspekta okolja in okoljske krize, ki ju umesti v antropocentrični okvir).

Demokratična stranka upokojencev Slovenije (DeSUS) svoje poudarke formulira na način "ZA x" in med njimi navaja "ZA ohranitev zdravega okolja in zeleni razvoj" (beseda ohranitev aktivira miselni okvir skrbi za naravo, ki temelji na metafori človek je mati/starš narave), kar kasneje precizirajo kot "ZA zrak in vodo, ZA zeleno okolje, ZA rodovitnost zemlje, ZA zdravo rast naših vnukov" (naštejejo nekatere aspekte okolja, aspekt koristnosti/rodovitnosti zemlje in izpostavijo miselni okvir prihodnosti).

Domovinska liga (DOM) v predstavitvi izrazi zgolj "nasprotovanje zelenemu prehodu in digitalizaciji, kot si ga zamišljajo globalisti, ker ni ne tehnično in ne ekonomsko izvedljiv". Izpostavljanje tehnične in ekonomske izvedljivosti ustreza antropocentričnemu videnju narave in miselnemu okvirju podnebne spremembe kot tržna neuspešnost (po Hulmu, 2011).

Lista Marjana Šarca (LMŠ) okolje naslovi zelo na kratko: "/.../družba znanja je namreč temelj za razvoj, zeleno preobrazbo /.../"; zeleno preobrazbo poveže z izobraževanjem, ki je sicer zelo pomembna komponenta, ampak ne more predstavljati edinega ukrepa.

Slovenska demokratska stranka (SDS) samo enkrat (posredno) omeni okolje ("Vzpostavili bomo realne pogoje za zeleno in digitalno preobrazbo."). V nadaljevanju govorijo še o "krepitevi odzivnosti in odpornosti pred nesrečami", "zagotavljanju stabilne oskrbe z električno energijo" in "davčnem razbremenjevanju kmetov", kar so aspekti, ki so povezani z okoljem, ampak temeljijo izključno na antropocentričnem in utilitarističnem videnju okolja in narave.

Piratska stranka Slovenije (Pirati) prav tako zgolj enkrat omeni okolje, med rešitvami, ki jih predlagajo v programu ("reševanje okoljske krize" – aktivirajo okvir preprečevanja in metaforo OKOLJSKA KRIZA JE VOJNA, vendar ne navedejo konkretnih ukrepov).

Naša dežela - Stranka dr. Aleksandre Pivec med programskimi načeli omeni "varovanje okolja in trajnostni razvoj", brez preciziranja ukrepov, brez dodatnih razlag. Sam termin "varovanje okolja" sicer aktivira metaforo človek kot varuh narave, vendar ne sugerira zavestne odločitve uporabe s strani stranke, saj gre za ustaljen termin, ki se logično pojavlja v tovrstnih kontekstih.

Stranki *Naša Prihodnost in Dobra država* okolje omenita samo posredno ("samooskrba na vseh področjih"), v tesni soodvisnosti s človekovimi potrebami.

Zavezništvo *Povežimo Slovenijo* med tremi ključnimi vprašanji programa navaja tudi naravo: "Kaj je dobro za ljudi? Kaj je dobro za gospodarstvo in kmetijstvo? Kaj je dobro za naravo?", s čimer izpostavi sopovezanost narave s človekom in njegovo utilizacijo narave. Formulacija v obliki vprašalnega stavka je sicer dialoško usmerjena, kar spada med načela ustrezne okoljske komunikacije po Schraderju (2022), k čemur prispeva tudi preprostost jezika, vendar v nadaljevanju vsebinsko dodatno izpostavi antropocentričnost pristopa stranke ("povsod ustvariti pogoje za razvoj na način, da spoštujemo načela trajnosti in dostojanstvo človeka" – trajnost sicer omenjajo na prvem mestu, človeka na drugem, kar vsaj nominalno izpostavi okolje kot prioriteto).

Zavezništvo osvobodimo Slovenijo (ZOS)/ Gibanje Zedinjena Slovenija (ZSI) med temeljnimi načeli sodelovanja na volitvah omenja "samooskrbo prebivalstva Slovenije kot pomembnega dejavnika varnosti ter obstoja naše družbe in države z zaščito domačega gospodarstva, javnih služb, vodnih in drugih naravnih virov". Omenjene so posamezne okoljske teme (samooskrba, zaščita naravnih virov), ampak šele za gospodarstvom; pri tem izstopi okvir preprečevanja in utilitaristično videnje narave.

Ostale stranke, kot smo že zapisali, okoljskih tem ne naslavljajo.

3.4 Okoljska komunikacija v političnih programih najboljše in najslabše ocenjenih strank (glede na analizi MZPP in Umanotere)

V tem podpoglavju si bomo podrobneje pogledali komuniciranje o okoljskih temah v programih dveh – po mnenju MZPP in Umanotere - najboljše ocenjenih strank: stranke *Levica* ter edine (eksplicitno) zelene in druge najboljše ocenjene politične stranke (*Vesna*), kakor tudi najslabše ocenjene stranke (*SDS*).

Program stranke *Vesna – Zelena stranka*¹⁶ obravnava okolje oz. varstvo okolja kot temeljno vrednoto in strateško izhodišče vseh politik ter ključ za dolgoročno preživetje ter dostojno življenje. Poudarja nujnost sistemskega odziva na podnebno krizo, ohranjanja biotske raznovrstnosti ter pravične družbene preobrazbe. Zavzema se za popoln prehod na obnovljive vire, zmanjšanje rabe virov, trajnostno mobilnost, ustavno zaščito okolja ter večjo vlogo lokalnih skupnosti. Posebnost je predlog ustanovitve posebnega ministrstva za podnebje in naravo. Beseda okolje se pojavi 32-krat, od tega 26-krat v povezavi z naravnim okoljem; beseda narava pa 5-krat.

V svojem političnem programu prvo poglavje z naslovom „Okolje“ namenja okoljskim temam; poglavje obsega 12 strani in ima 7 podpoglavij: *Sistemeski pristop k blaženju in prilagajanju na podnebne spremembe; Cvetoče zeleno gospodarstvo, ki poganja korenine za vzdržno (od)rast Slovenije; Razogljičenje energetskega sistema, zmanjšanje rabe energije v stavbah; (R)evolucija na področju mobilnosti; Čista voda, zrak in tla za kakovostno življenje v zdravem okolju; Ohranjena pestra živa in neživa narava; Trajnostno kmetijstvo; zdrava, varna in lokalno pridelana hrana ter sonaraven način rabe gozda*. Nekateri od podnaslovov so izrazito (nekonvencionalno) metaforični „cvetoče gospodarstvo, ki poganja korenine“, drugi vsebujejo konvencionalne (terminološke) metafore kot je „razogljičenje“, „(od)rast“, „blaženje podnebnih sprememb“ ipd.

Podnaslov poglavja je „Okolje, v katerem živimo, in narava, katere del smo.“, ki nakazuje neantropocentrični mentalni model; stranka človeštva ne vidi kot ločenega od narave (ali nad njo), ampak kot njen del, kar predstavlja pomembno razliko z ideologijami ostalih strank. V uvodu (2022, 2) izpostavljajo ohranjanje „naravnega okolja“ in skrb zanj; le-to umestijo v okvir prihodnost in preprečevanja („da tako ostane tudi za prihodnje generacije“). Kritično komentirajo razvoj, razumljen v

¹⁶ <https://www.vesnazelenastranka.si/wp-content/uploads/2022/02/vesna-PROGRAM-v06.pdf>

smislu „nenehne gospodarske rasti” (miselni okvir podnebnih sprememb kot pretiranega potrošništva po Hulmu, 2011), ki vodi „do razmer, ko današnji način življenja ne bo več mogoč”. Gre za povezavo okvirjev prihodnosti in sedanjosti, ki jo najdemo tudi v naslednjem odstavku: „To dolgujemo sebi, svojim otrokom, prihodnjim generacijam in vsem drugim živim bitjem na tem planetu”; spet omenijo tudi druga živa bitja, kar je v skladu z neantropocentričnim mentalnim modelom, glagol „dolgovati komu kaj” pa je čustveno obarvan in evocira odgovornost. Kritiko ponazorijo z metaforo „sestopiti moramo z drvečega vlaka”; gre za pogosto metaforo ZEMLJA/PLANET JE DRVEČI VLAK (znana je tudi v obliki EARTH IS A SPACESHIP – prim. Flusberg, Thibodeau 2023), kar sugerira ranljivost človeštva in njegovo majhnost v primerjavi z naravo (ki je po analogiji z vesoljem vseobsežna) in ima alarmističen podton. V skladu z načeli ustreznega okoljskega komuniciranja pa takoj po teh kritičnih stavkih omenijo iskanje rešitev: „z znanjem, inovativnostjo, ustvarjalnostjo in predvsem solidarnostjo bomo našli ustrezne rešitve”, ki jih povežejo z lastnostmi, ki so ljudem blizu in jih motivirajo. Uporabijo tudi miselni okvir, ki gradi na metafori človekov vpliv na naravo je uničenje: „projekte, ki bodo prispevali k blaginji vseh ljudi in ne bodo uničevali okolja.” V nadaljevanju zeleni prehod okarakterizirajo kot nujen in z metaforo „za seboj ne bo puščal poražencev” aktivirajo miselni okvir podnebnih ukrepov kot boja: „Le tako bomo namreč lahko zagotovili, da nujen zeleni prehod za seboj ne bo puščal poražencev”. V zaključnem stavku uvoda opišejo cilj preobrazbe Evropske unije: „vodilna ozelenjena, nizkoogljična in solidarnostna skupnost narodov in državljanov”, kar je zanimiva metafora, ki primerja človeško skupnost z naravo, ki deluje po principu solidarnosti, se samoregulira in je zelena. Uvod je napisan zelo učinkovito in uporabi ustrezne in s strankino ideologijo usklajene miselne okvirje in metafore. V ostalih podpoglavjih prevladuje terminologija s področja državne uprave in zakonodaje ter okoljevarstva, zaradi česar je jezik nekoliko manj transparenten in razumljiv (za širšo ciljno publiko), kar je običajno za dikcijo vseh strankarskih programov. Mestoma se pojavijo zanimive analogije in metafore kot je npr. „Hkrati bo tudi glasen zagovornik načela, da veliki onesnaževalci, katerih dejavnost temelji na izplačilu minimalne plače, tako za neposredno okolje kot tudi za širšo družbo niso rešitev, ampak breme (2022, 6).”, ki onesnaževanje poveže s socialno nepravičnostjo in izpostavi perspektivo, ki v industriji (kljub finančnemu aspektu) ne vidi rešitve za podnebno krizo, ampak dodatno breme za okolje. V poglavju o energetiki se eksplicitno izrečejo proti TEŠ6, proti izgradnji novega jedrskega objekta (NEK-2) in proti naložbam v hidroelektrarne na srednji in spodnji Savi, kar je dovolj specifično in

lokalno umeščeno, da nagovori ciljno občinstvo. Lokalno uokvirjanje je prisotno tudi pri posameznih predlaganih ukrepih kot je „Pripravili bomo tudi celosten načrt in časovnico sanacije čezmerno onesnaženih območij, kot so Celje, Moravče, Mežica in Idrija” (2022, 11). V poglavju o kmetijstvu je jezik spet bolj slikovit in enostaven, aktiviran pa je tudi okvir izboljševanja: „Srednja in starejša generacija se še spominjata okusa, ki ga je imela hrana v času, ko so jo pripravljale naše babice” (2022, 12) – sugestira, naj hrana spet dobi takšen okus. V delu poglavja, ki govori o gozdovih, se pojavijo zanimivi metaforični opisi, ki temeljijo na konceptualni metafori NARAVA JE DAR: „Gozdovi so resnična srebrnina, bogastvo Slovenije.« Pojavi se tudi konvencionalna metafora „So pljuča našega planeta”, ki temelji na konceptualni metafori ZEMLJA JE ČLOVEŠKO TELO, kar je v skladu z mentalnim modelom, ki poudarja povezanost in soodvisnost človeka od narave.

Med pomembnejšimi okoljevarstvenimi ukrepi stranke so: razglasitev podnebne krize in ustanovitev Ministrstva za podnebno pravičnost in varovanje okolja, uzakonitev obveznega obvestila o škodljivih učinkih porabe fosilnih goriv, opustitev rabe premoga do leta 2030, opustitev izgradnje hidroelektrarn na srednji in spodnji Savi, sistem integriranega javnega potniškega prometa za vse prebivalce, subvencioniranje zamenjave starih kurilnih naprav, prepoved uporabe rakotvornih herbicidov, kot je glifosat, vzpostavitev registra degradiranih območij ter nacionalnega registra divjih odlagališč smeti in gradbenih odpadkov. Ukrepi naj bi najbolj zgoščeno komunicirali dejanja oz. vsaj namen delovanja stranke in bi kot taki morali biti dovolj konkretni/specifični. Nekateri od naštetih izkazujejo zadostno konkretizacijo in so formulirani jasno ter razumljivo, vendar ne vsi (kar stranki v svoji analizi očita MZPP).

V programu *Levice*¹⁷ je okoljska tematika močno prisotna in strukturno povezana s socialno politiko. Beseda “okolje” se pojavi 23-krat, od tega 17-krat v povezavi z naravnim okoljem. Poglavje, posvečeno okolju, ima naslov “Ohranimo naravno okolje za prihodnje generacije”, s podpoglavji *Pravična podnebna tranzicija, Obranje narave in zagotovitev zdravega življenjskega okolja za vse, Kmetijstvo po meri narave in družbe*. Obsega 10 strani, podpoglavja pa predstavljajo področja energetike, varstva narave in kmetijstva; v vsakem podpoglavju so predlagani posebni okoljevarstveni ukrepi,

¹⁷ <https://www.levica.si/wp-content/uploads/2022/03/levica-program-2022-online.pdf>

ki v primerjavi z drugimi strankami vsebujejo višjo stopnjo konkretizacije in specifičnosti (lokalno uokvirjanje), kot je ugotovila tudi analiza MZPP.

Med pomembnejšimi ukrepi za 3 izpostavljena podporočja so: “zagotovitev 2 % BDP za boj proti podnebnim spremembam; prepoved oglaševanja fosilnih goriv; opustitev subvencij za vsa fosilna goriva do leta 2025; uvedba ogljičnega davka na letalsko gorivo; prepoved uvoza krme, povezane z izsekavanjem pragozdov; ukinitve subvencij za vsa osebna vozila in preusmeritev teh sredstev v elektrifikacijo javnega potniškega prometa; opustitev pridobivanja in rabe premoga do leta 2030 in gospodarsko prestrukturiranje Šaleške regije; začasna zaustavitev projekta NEK-2 in izvedba referendumov o njeni gradnji; izvedba programa izgradnje večjih sončnih elektrarn in solarizacije streh, s katerim bomo v petih letih dosegli 10 % sončne energije v prevzemu; ustanovitev projektne pisarne za administrativno pomoč pri izvajanju projektov sončnih elektrarn; uvedba sistema javnega monitoringa emisij nevarnih snovi in realnočasovna objava podatkov o meritvah; prepoved rudarjenja zemeljskega plina z metodo frackinga; širjenje nabora prepovedanih proizvodov plastične embalaže za enkratno uporabo in cigaretnih filtrov iz plastike s ciljem dokončne opustitve vseh tovrstnih proizvodov do leta 2030; uvedba kavcijskega sistema vračila steklene, plastične in aluminijaste embalaže; nasprotovanje gradnji novih hidroelektrarn na Muri in Savi; uvedba javnega brezplačnega železniškega potniškega prometa, vključno z brezplačnim prevozom koles; uvedba javne neprofitne službe za souporabo avtomobilov v javni lasti in postopna omejitev uporabe osebnih avtomobilov”.

Naslov poglavja aktivira okvir človeka kot varuha narave in ga poveže z okvirjem prihodnosti – mentalni model je bolj antropocentričen (v primerjavi s programom stranke *Vesna*). Tudi med prioritetami stranke v uvodu najdemo formulacijo “Nevladne organizacije in civilna družba, ki delujejo na področju okolja in naravovarstva, so ključni varuhi skupnega, narave in okolja (2022, 6)” – narava in okolje sta tu metaforično konceptualizirana kot skupnost (Bellehumeur, Carignan 2024). Okoljsko tematiko načnejo s temo podnebne tranzicije, ki jo povežejo s pojmom pravičnosti (kar aktivira okvir **PODNEBNIH SPREMEMB KOT GLOBALNE KRIVICE** po Hulmu (2011)); podnebno krizo opredelijo kot “krizo sistema, krizo kapitalizma” (2022, 123). Tako kot stranka *Vesna*, ne govorijo o spremembah, ampak o krizi.

Uvodni odstavki vsakega podpoglavja so napisani (podobno kot Uvod programa stranke *Vesna*) nekoliko bolj poljudno; v prvih dveh podpoglavjih prevladuje kritika miselnega okvirja, ki temelji na konceptualni metafori NARAVA KOT VIR (ki ga ljudje izkoriščajo): govorijo o “nebrzdani rabi naravnih virov v kapitalizmu” (2022, 122); “izkoriščanje okolja” povežejo “z izkoriščanjem delovnih ljudi“, kar ustreza mentalnemu modelu levo usmerjenih strank (ideologija “ekološkega socializma”).

Stranka Socialnih demokratov Slovenije (SDS) v uvodu v svoj program¹⁸ okoljskih tem ne omenja. V drugem poglavju, naslovljenem *Središčne vrednote*, pod 16. točko omeni “pozitiven odnos do okolja“, kar razumejo kot “prizadevanje za zmanjševanje negativnih vplivov na živo in neživo naravo ter zmanjševanje sedanjih pritiskov na okolje”. Izraz “pritisk na okolje” temelji na metafori, da je človekov vpliv breme/teža, ki sloni na okolju, kar nakazuje izrazito antropocentričen mentalni model (človeka postavlja izven narave, ga vidi kot “upravnika” narave). Kot metode za izboljšanje odnosa do okolja omenjajo “ustrezne vrednote in ravnanje, okolju prijazno gospodarstvo in tehnologije ter ustrezno upravljanje rabe prostora in ravnanja z odpadki”, vendar ne konkretizirajo, kako doseči te spremembe.

V poglavju *Na znanju temelječa družba* v točki 68 (2022, 8), omenjajo “zdravo okolje” kot enega izmed “evropskih konceptov” (skupaj z izobraževanjem, trajnostnim razvojem, kakovostno zaposlenostjo, in socialno kohezijo), ki se jim stranka pridružuje, vendar ne precizirajo, kako ga razumejo.

Tudi SDS v programu nameni posebno poglavje okolju, z naslovom *Upravljanje s prostorom in skrb za okolje* – izraza “upravljanje” in “skrb” kažeta na določeno dihotomijo – “skrb” spada v narativ konceptualne metafore narava je otrok / človek je starš, medtem ko “upravljanje” sugerira neko materialno dobrino, o kateri človek odloča (narava kot vir/surovina). Večina členov tega poglavja tematizira prostorsko politiko, ki “mora biti tudi strokovni varuh biotske in kulturne pestrosti narave, morja, rek in virov pitne vode, kmetijskih tal, čistega ozračja, celotne naravne in kulturne dediščine ter usmerjevalec turističnega razvoja v sozvočju z naravo”. Gre za mešanico miselnih okvirjev: narava kot otrok, narava kot zaklad na eni strani in narava kot vir/surovina na drugi strani. V točkah 95, 96 in 97 (2022, 11) so zaporedoma obravnavana področja kmetijstva, podnebnih sprememb ter naravnih

¹⁸ <https://www.sds.si/app/uploads/2025/03/program-sds.pdf>

in drugih nesreč. V 95. točki so v sklopu reforme kmetijstva omenjene “druge ugodnosti”, kot npr. “varovanje okolja, naravne in kulturne krajine ter tradicije”, ki so bile posledica te reforme (ki jo je uvedla SDS, ko je bila na oblasti). Ampak v odstavku kot celoti, je izpostavljeno koriščenje narave (zemlje) in konkurenčnosti kmetijstva, ne varovanje narave. V 96. točki podnebne spremembe opišejo kot “eno od največjih in najbolj kompleksnih groženj človeštvu in okolju”. Izraz “sprememba” (namesto “kriza”) sicer nakazuje nealarmistični pristop, vendar beseda “grožnja” deluje nasprotno. Enako velja za formulaciji “preživetje revnejših prebivalcev planeta” in “obstoj živalskih vrst” – umeščata se v miselni okvir podnebnih sprememb kot vojne (v tem primeru imajo vlogo agresorja, ki ogroža človeštvo). V nadaljevanju odstavka omenjajo “zmanjšanje izpustov toplogrednih plinov”, kar bo spodbudilo in tudi “prisililo prehod v nizkoogljično družbo”, vendar tega ne podkrepijo s konkretnimi ukrepi. Zanimiv je izraz “prisililo”, ki vsekakor ne ustreza načelom ustrezne okoljske komunikacije, saj se je prisila kot (politična in komunikacijska) strategija izkazala za neuspešno. V točki 97 “naravne in druge nesreče” povežejo z “negativnim človekovim delovanjem na okolje”, kakor tudi z okvirjem nacionalne varnosti (govorijo o “vedno večji grožnji”, “vojaški grožnji”). Kot rešitev navajajo “krepitev gospodarstva” ki jo omenijo na prvem mestu, nakar dodajo še OVE in “krepitev trajnostnega in sonaravnega razvoja” – zaporedje ni naključno, ker okolje ni med prednostnimi temami tega programa, o čemer pričajo tudi skopi predlagani ukrepi (gradnja 2. bloka NEK, vlaganje v polnilno infrastrukturo, ki bi omogočala večji razmah E-mobilnosti).

4 Okoljska komunikacija v televizijskih soočenjih političnih strank na RTV Slovenija

Odločili smo se analizirati televizijska soočenja, ki jih je pripravila nacionalna televizija, ker ima ta format oddaje na RTV Slovenija najdaljšo tradicijo. V okviru volitev 2022 je TV Slovenija na 1. programu predvajala 15 volilnih oddaj, 10 soočenj parlamentarnih strank, 4 soočenja zunajparlamentarnih strank ter oddajo na volilno nedeljo. Parlamentarne stranke so razdelili v dve skupini, kombinacija strank pa je bila vsak teden drugačna, tako da so se v štirih tednih (od 24.3.2022 do 24.4.2022) v soočenjih srečali vsi, kar pomeni 20 strank (od tega 9 parlamentarnih in 11 zunajparlamentarnih). O okoljskih temah so govorili v 10ih od 15 oddaj.

V prvem predvolilnem srečanju¹⁹, ki je bilo na programu 24. marca 2022, so se soočili predsedniki in predstavniki devetih parlamentarnih strank (*SD, SDS, Levice, NSi, LMŠ, Konkretno, SAB, SNS, DeSUS*). Od prisotnih so trije naslovili okoljsko problematiko, vsi v povezavi s kmetijstvom, in sicer *SAB, SNS* ter *Konkretno*. Predstavniki *SNS* je dejal, da je “treba kmetijsko politiko povezati z ekološkimi vprašanji” in to podkrepil s primerom Apaške doline, ki po njegovih besedah “umira, ker nevladniki ne pustijo zgraditi hidroelektrarne na Muri.” Če bi jo zgradili, bi se “s tem dvignila podtalnica in Apaška dolina bi zaživela in tam je področje za sajenje marsičesa.” Njegova razlaga (ki ni znanstveno podkrepljena) je umeščena v metaforični narativ narave kot vira/surovine, ki obstaja predvsem zato, da zadovolji človekove potrebe. Ko dramatično izjavi, da dolina “umira”, s tem na prvi pogled izraža sočutje in skrb za naravo, vendar povezava s “sajenjem” in kmetijstvom razkrije, da gre za predvsem utilitarističen in antropocentričen mentalni model. Kmetijstvo ne opredeli kot sonaravno ali ekološko. V njegovi izjavi je vsebovana tudi kritika okoljevarstvenikov, ki jih opiše kot “nevladnike”, kar ima negativno konotacijo (uokvirja jih kot krivce za umiranje doline in v tem kontekstu izraz “nevladnik” sugerira nekoga, ki je proti vladi in proti splošnemu dobremu, ne zgolj nekoga, ki ni del vlade). Zavajajoča je kombinacija upoštevanja načel okoljske komunikacije (lokalni okvir, čustveno obarvan in enostaven jezik) in vsebine, ki izraža okoljski skepticizem. Podobnega mnenja je predstavnik stranke *Konkretno*, ki je izjavil, da je aktualni vladi na področju kmetijstva “čisto spodrsnilo” in da je kmetovanje marsikje onemogočeno zaradi “pretirano ostrih pogojev naravovarstva”, kar prav tako negativno okarakterizira naravovarstvo in izrazi dvom v nujnost ukrepov za zaščito narave. Predstavnica stranke *SAB* okoljsko problematiko naslovi posredno, v povezavi z “energetsko, prehransko in finančno neodvisnostjo”. Vidik prehranske neodvisnosti je antropocentričen: govori o tem, da bi morala “država spodbujati, da vsak, ki ima vsaj košček zemlje, poskrbi tudi za en del svoje prehrane z zelenjavo”, kar je gotovo dober okoljski ukrep, ki sicer uokvirja zemljo/naravo kot vir/surovino (kar implicira, da sama po sebi nima vrednosti), vendar – če to hrano pridelamo na sonaraven način – naravi ne škodi.

¹⁹ <https://www.rtvsl.si/slovenija/parlamentarne-volitve-2022/soocenja/prvo-predvolilno-soocenje-devetih-predsednikov-in-predstavnikov-parlamentarnih-strank/616967>

31. marca 2022²⁰ je bilo prvo soočenje zunajparlamentarnih strank (*Piratske stranka, Resni.ca, Naša prihodnost in Dobra država, DOM, Vesna in Nestrankarska ljudska lista gibanja Zdrava družba, Za ljudstvo Slovenije*), v katerem okolje ni bilo posebej tematizirano, z izjemo izjave predstavnika stranke *Vesna*, ki je okolje omenil v povezavi s sodelovanjem z drugimi strankami (v primeru, da jim uspe priti v parlament): “V Vesni, zeleni stranki, si želimo socialne, pravične in solidarne države. S tistimi, ki bodo te vrednote gojili in imajo podoben načrt, bomo sodelovali na vseh projektih”, ampak, da v vlado “absolutno ne bi šli s tistimi, ki osnovna demokratična pravila kršijo” (SDS, Jelinčič), s tem, da so velikokrat “za okolje škodljive in koruptivne tudi leve vlade”. Ta izjava pozicionira stranko *Vesna* nad interesi (samo) človeštva, saj demokracijo posredno povezuje z varstvom narave (tisti, ki ji škodujejo, niso demokratični).

4. aprila 2022²¹ se je odvilo soočenje petih parlamentarnih strank (*SDS, SAB, Levica, NSi, SD*) o vojni v Ukrajini in prihodnosti EU. Okolje ni bilo med izpostavljenimi temami, je pa bilo enkrat eksplicitno omenjeno, in sicer s strani predstavnika *Levice*, ki je v sklopu vprašanja, kakšen odnos vzpostaviti do Rusije po koncu vojne odgovoril, “da smo spet priča blokovski delitvi, kakršno smo videli med hladno vojno, kar je po njegovi presoji tekma brez dna. Imamo težnjo po oboroževanju, kar je slabo za vse, pa tudi za okolje”. Oboroževanje primerja s tekmo (kar je izvorna domena konvecionalne metafore *PODNEBNI UKREPI SO DIRKA*), posredno pa poveže okvir nacionalne varnosti z okoljevarstvom. Predstavnik stranke *SAB* je v sklopu istega vprašanja posredno naslovil okoljsko tematiko oz. enega izmed aspektov - samooskrbo s hrano in energijo: “Ljudi ne zanima, kdo bo dobil kakšen mednarodni spor, ampak kako bodo živeli v Sloveniji, zanimajo jih pokojnine, zanima jih zdravstvo, zanimajo jih plače in samooskrba z energijo in hrano ter dobrinami, ki jih ta kriza močno draži.” Energija, hrana in dobrine (ter njihova cena) so aspekti okolja, ki služijo človeku (kar seveda ni nepomembno), vendar kažejo na antropocentrični mentalni model, ki ne izpostavlja varstva narave.

²⁰ <https://www.rtvsl.si/slovenija/parlamentarne-volitve-2022/soocenja/slovenija-zdaj-soocenje-zunajparlamentarnih-strank/617772>

²¹ <https://www.rtvsl.si/slovenija/parlamentarne-volitve-2022/soocenja/slovenija-zdaj-soocenje-parlamentarnih-strank-o-vojni-v-ukrajini-in-prihodnosti-eu-ja/618270>

Naslednje soočenje²² je bilo 7. aprila 2022, ko so se srečale neparlamentarne stranke (*Piratska stranka*, *DOM*, *Za ljudstvo Slovenije*, *Resni.ca*, *Vesna*, *nestrankarska lista gibanja Zdrava družba*, *Naša prihodnost in Dobra država*) in razpravljale o vlogi Slovenije v mednarodni skupnosti. Okoljske teme so bile naslovljene v sklopu vprašanja, ali lahko premagamo energetske odvisnosti in kaj bo prva poteza strank po volitvah. Prvo vprašanje se fokusira samo na en aspekt okoljske krize (energetske odvisnosti). Predstavnik *Piratske stranke* je v kontekstu ukrepov zoper Rusijo izpostavil, da “plin ni edina stvar, na kateri bi morali graditi”, ampak da “potrebujemo OVE in stabilne vire elektrike, ki bi jo morala zagotoviti jedrska energija”. Naslovi okolju prijazne oz. prijaznejše energente, toda umesti jih v kontekst gospodarstva oz. okvirja **PODNEBNIH SPREMEMB KOT TRŽNE NEUSPEŠNOSTI**. Predstavnik *Domovinske lige* “v OVE-ju ne vidi rešitve, saj “sonce in veter nista zanesljiva”, zato je za jedrsko energijo oz. za postavitev NEK-2. Tudi predstavnik *Resni.ca* v imenu “samooskrbe z energijo” podpira jedrsko energijo, ampak ne izgradnje NEK-2, ker gre za potresno območje, gibanje *Zdrava družba* pa ne podpira “jedrskih lobijev”, vendar ne iz prookoljskih razlogov, temveč zato, ker so druge rešitve potencialno “cenejše, varnejše in ugodnejše”. Stranki *Naša prihodnost in Dobra država* sta izrazili mnenje, da “na kratek rok OVE niso rešitev” ter da “podpirajo nadgradnjo jedrskih kapacitet z novejšo tehnologijo modularne jedrske elektrarne”. Dolgoročno in vzporedno pa bi naj potekala “aktivna in agresivna” usmeritev v zelene, obnovljive vire energije. Zastavili so tudi srednjeročni cilj: “okoli 90-odstotna energetska in 80-odstotna prehranska samooskrba”. Povezava pridevnikov “aktivna” in “agresivna” (usmeritev) ni najbolj posrečena, ker asociira nekaj pozitivnega – prookoljsko delovanje – z agresijo, kar prispeva k občutku vsiljevanja rešitve, na kar naslovniki praviloma ne reagirajo pozitivno. Predstavnica stranke *Vesna* je dejala, so OVE “popolnoma neizkoriščen potencial v Sloveniji, ker je njihovo lastništvo razpršeno” in da je “sonce zastoj”, kar je sicer tudi utalitaristično uokvirjanje, vendar je pogojeno s kontekstom in povezano z argumentacijo sogovornikov (ki so v ospredje postavljali rentabilnost OVE, ne pa okoljevarstvo). Navedla je tudi konkretne argumente za postavitev sončnih elektrarn (“v Sloveniji imamo odlično razmerje med osončenjem in strehami”) in izrazila kritiko, da za to ni interesa, medtem ko je NEK-2 “izjemno drag projekt”.

²² <https://www.rtvlo.si/slovenija/parlamentarne-volitve-2022/soocenja/soocenje-neparlamentarnih-strank-o-vlogi-slovenije-v-mednarodni-skupnosti/618668>

Drugo vprašanje je bilo odprto in bolj povedno, saj je vsaka od strank izpostavila svoje dejanske prioritete. Samo stranka *Vesna* je med prvimi potezami navedla (poleg demokracije in socialne pravičnosti) tudi okolje: “Smo zadnja generacija, ki lahko na področju okolja še kaj spremeni, vse drugo je v primerjavi s tem brez smisla”. Pri tem se aktivira okvir sedanjosti (sedanja generacija je “zadnja generacija”), kar sicer lahko deluje tudi alarmistično, ampak izjavo zaključi s pozitivno noto (“ki lahko še kaj spremeni”), kar je v skladu s priporočili ustrezne okoljske komunikacije.

14. aprila 2022 je bilo tretje soočenje zunajparlamentarnih strank²³ (*Piratska stranka, Nestrankarska ljudska lista gibanja Zdrava družba, Domovinska liga, Vesna, Resni.ca, Za ljudstvo Slovenije*). Okoljske teme niso bile del razprave, se pa je predstavnik stranke *Vesna* v svojih odgovorih na skoraj vsako od vprašanj navezal nanje. Na vprašanje o težavah v pravosodju je odgovoril s “če se namreč ne lotimo podnebnih sprememb, na vročem in mrtvem planetu, ne bomo imeli ne pravosodja niti drugih državnih sistemov”, kar je relevantna replika, četudi zaostreno formulirana, kar pa je zelo običajno v političnih diskusijah. Človeške strukture (kot pravosodje) umesti v kontekst “mrtvega planeta” in mu jih podredi. To ustreza neantropocentričnemu mentalnemu modelu, na katerem temelji strankina ideologija. Na vprašanje o protestih, ki so med epidemijo zamajali Slovenijo, je spomnil na svoj “20-letni okoljski aktivizem” in proteste Ekokroga označil za “mirne, kulturne, vsebinske”. Dopolnil je, da se „tako lahko protestira in na koncu tudi zmaga, je pa treba biti vztrajen“. Ta vztrajnost se (po asociaciji) prenese tudi na okoljevarstvo nasploh, kar je spreten prijem za preusmeritev pozornosti na temo, o kateri zares hoče govoriti.

Na vprašanje, če jim ni žal, da nimajo poslanca, kljubujoče odgovori, da so “ponosni na to, da nimajo nobenega poslanca. Pa so hoteli priti k nam. Zato smo edina prava zelena stranka s podporo evropskih zelenih, ki je nastala iz civilnih gibanj. Na to smo ponosni.” Odgovor je delno nekoherenten (“prišli so” – kdo je prišel?), vendar s svojo emfatičnostjo deluje prepričljivo in z izpostavljanjem pridevnika “zelen” pozornost usmeri na okolje.

---

²³ <https://www.rtvsl.si/slovenija/parlamentarne-volitve-2022/soocenja/slovenija-zdaj-tretje-soocenje-zunajparlamentarnih-strank/619925>

19. aprila 2022 je bilo soočenje 6 parlamentarnih strank²⁴ (*DeSUS, SAB, SNS, LMŠ, Naša dežela, skupna lista strank Naša prihodnost in Dobra država*). Napovedana je bila razprava o odprtih gospodarskih, javnofinančnih in okoljskih vprašanjih, ki pa niso bila naslovljena direktno, ampak v povezavi s področjem energetike oz. vrsto energentov, ki naj bi predstavljali rešitev oz. izhod iz energetske krize (jedrska energija, plin, OVE).

Skupna lista strank *Naša prihodnost in Dobra država* se ni izrekla proti “razširitvi nuklearne energije”, je pa izpostavila “izboljšanje rabe sončnih celic in elektrarn”. *LMŠ* je v kontekstu energentov izpostavila le plin (“Če je to ruski plin, bo pač grel ruski plin”).

V zvezi s prenehanjem delovanja TEŠ6 je stranka *DeSUS* izrazila podporo: “Dokler bo funkcioniral, ga je treba izkoristiti, potem pa zapreti, vmes pa preiti na alternativne vire.” in poudarila “pomen izobraževanja in tehnologij na področju zelenih energij”, kar deluje bolj kot naknadna misel, s katero so želeli omiliti prejšnjo izjavo (“izkoristiti TEŠ, dokler bo funkcioniral” je pristop, ki ignorira urgentnost podnebne krize in daje v ospredje udobje in korist človeka). Predstavnica stranke *Naša prihodnost/Dobra država* se je fokusirala zgolj na datum zaprtja TEŠ6 (do leta 2033), ki ga je opisala kot “realnega”. Predstavnica stranke *SAB* je v navezavi na to izpostavila, “da je treba rešitve iskati v sodelovanju z lokalno skupnostjo” (lokalni okvir, vendar brez konkretizacije) ter da sem moramo “vsekakor ne glede na energetske krizo obrniti proti zelenemu”, kar je izrazito abstraktna formulacija (pridevnik “zeleno” je posamostaljen in sicer zaradi svoje terminološke in simbolične moči reprezentira prookoljske ukrepe, vendar deluje nekonkretno in nespecifično). Predstavniki stranke *LMŠ* je izrazil dvom glede “realnosti” letnice 2033 in da jo je vlada podala samo zato, da “zadovolji Evropsko komisijo”; njegov argument je predvsem gospodarske narave, vključi pa tudi perspektivo socialne pravičnosti (“Ne moremo govoriti, da bomo zaprli Teš do leta 2033, ne znamo pa odgovoriti ljudem, kaj bodo potem delali”), kar praviloma učinkuje dobro na tiste, ki so neodločeni glede strožjih in alternativnih prookoljskih ukrepov. Predstavniki stranke *Naša dežela* je posredno izrazil svojo podporo zaprtju TEŠ6 do 2033 (“Šaleška dolina potrebuje prestrukturacijo” – kar zamegljuje sam vzrok oz. ne naslovi vzroka za to potrebo, ki je dejansko TEŠ6) in ga povezal (spet posredno) z okoljsko tematiko: “da bo postala

²⁴ <https://www.rtvsl.si/slovenija/parlamentarne-volitve-2022/slovenija-zdaj-soocenje-o-odprtih-gospodarskih-javnofinancnih-in-okoljskih-vprasanjih/620474>

čista” (pridevnik “čista” temelji na metafori ČLOVEKOV VPLIV NA NARAVO JE NEČISTOČA) in “in primerna za turizem in kmetijstvo” – ta stavek okolje poveže z gospodarstvom v skladu z okvirjem medsebojne povezanosti teh dveh področij, kar seveda drži, vendar izraža bolj izrazit antropocentričen pristop k okoljski problematiki). Na vprašanje, ali podpirajo širitev jedrske elektrarne v Krškem, so vsi predstavniki strank odgovorili pritrdilno. Stranki *LMŠ* in *SAB* sta dodali, da bi “pred tem izpeljali referendum”, kar vsaj nakaže namero sodelovanja s ciljno publiko (kar je eno on načel ustrezne okoljske komunikacije v 3 od 4 priročnikov).

21. aprila 2022 se je odvilo zadnje soočenje²⁵ 12 parlamentarnih strank (*SDS, Gibanje Svoboda, Povežimo Slovenijo, SD, NSi, Levica, SNS, LMŠ, Naša dežela, SAB, DeSUS, Naša prihodnost in Dobra država*) na TV Slovenija, ki so ga zaradi nestrinjanja z načinom vodenja oddaje predčasno zapustili predstavniki strank *SNS, Levica, SD, DeSUS, LMŠ* in *SAB*. Glavne teme so bile gospodarstvo, javne finance in energetska kriza.

V sklopu vprašanja, kaj bodo najprej spremenili, če pridejo na oblast, tam ostanejo ali se prebijejo v parlament, je predsednik stranke *Gibanje svoboda* navedel: “da preprečimo, da bo ljudi pozimi zeblo”, kar konkretizira in na enostaven način opiše bistvo njihovega glavnega ukrepa in pri tem aktivira okvir preprečevanja in prihodnosti. Predstavnik *Levice* je omenil, da bodo v koalicijskih pogajanjih vztrajali pri treh točkah in pri tem na drugem mestu navedel “podnebno politiko” in ukrep “prepoloviti izpuste CO₂ do 2030”, kar je najbolj neposredna naslovitev okoljskih tem v celotni oddaji. *LMŠ* so med prioritetami na četrtem mestu sicer navedli “zeleno politiko”, vendar niso specifikirali, kaj s tem mislijo. Predstavnik *NSi* pa se je okoljske tematike dotaknil zgolj posredno, v povezavi s kmetijstvom (“višja samooskrba za našo prehrano”).

V sklopu pregleda dela zadnjih štirih let pod vodstvom vlade Marjana Šarca in nato Janeza Janše so se okoljskih tem dotaknili predstavnik *Naše dežele*, ki je omenil “transparentnejše upravljanje državnih gozdov in boljše upravljanje kmetijskih zemljišč, ki morajo preiti v upravljanje kmetov” – tudi tu gre za uokvirjanje okolja/narave kot vira/surovine (gozd ni sam po sebi vrednota, njegovo vrednost določa njegova uporabnost za človeka; zemljo/zemljišča obravnavajo v prvi vrsti

²⁵ <https://www.rtvsl.si/slovenija/parlamentarne-volitve-2022/soocenja/jelincic-fajon-mesec-jasnic-sarec-bratusek-pred-koncem-zapustili-studio/620762>

kot človekovo lastnino) - ter predstavnica SAB, ki je izpostavila “prepoved plastike za enkratno uporabo”, kar je sicer okoljevarstveni ukrep s področja upravljanja odpadkov, vendar podpira mišljenje po principu t.i. single action bias (en ukrep zadošča).

22. aprila se je zgodilo še zadnje soočenje (pod)predsednikov 18 strank in list, ki so kandidirali v vseh osmih volilnih okrajih (DOM, SAB, Gibanje Svoboda, LMS, Zdrava družba, Resnica, SNS, Levica, Za ljudstvo Slovenije, NSi, SD, Povežimo Slovenijo, SDS, Vesna, DeSUS, Naša dežela, Pirati, Naša prihodnost in Dobra država)²⁶

Na povzemajoče vprašanje, kaj čaka Slovenijo po volitvah, so (pod)predsedniki odgovarjali precej različno; edina, ki sta omenila okoljsko tematiko, sta bila predsednica stranke Vesna in predsednik stranke Levica. Stranka Vesna je na “pomislek, ali ne bi moralo biti okolje nad idelologijami” odvrnila, “da zelena politika ni ne leva ne desna” ter da ima Vesna “v tej konstituciji svojo pot”, ki jo “Slovenija jo potrebuje”. Opomnila je tudi, da se “brez Vesne v parlamentu za okolje ne bo zgodilo nič”. Predstavnik stranke Levica je poudaril, da je Levica stranka na strani “delavca, upokojenca, študenta in prekarca: “Tako bo tudi v prihodnje, tudi v prihodnje bomo zelena opcija.”, kar je v skladu z okvirjem podnebne spremembe kot globalna krivica (po Hulmu 2011) oz. s povezanim okvirjem (“interconnected frame” po CRED Guide) okoljske in socialne pravičnosti, kar je popolnoma usklajeno z ideologijo stranke.

Predstavnica stranke Vesna o okolju govori (sicer zelo splošno) tudi v sklopu vprašanja, koga bi želeli videti na položaju finančnega ministra: rešitev vidijo v vlaganju v zelene tehnologije “in minister za finance mora to razumeti”. Na okoljsko problematiko pa se je navezala tudi v zvezi z davčno politiko: “Na okoljskem področju bi ohranili vse možne davke, da onesnaževalec plača za onesnaženje.”- ta ukrep ne izpostavi dovolj preprečevanja in sploh ne naslovi alternativne opcije oz. izboljševanja situacije ter dolgoročno ni dovolj učinkovit (in kot tak tudi ne dovolj “zelen”).

---

²⁶<https://www.rtvsl.si/slovenija/parlamentarne-volitve-2022/soocenja/pod-predsedniki-18-strank-in-list-med-drugim-o-davcni-politiki-in-zdravstvu/620878>

4 Sklep

V prispevku smo si zastavili raziskovalno vprašanje, kakšna oz. kako ustrezna je bila okoljska komunikacija političnih strank v času slovenskih parlamentarnih volitev leta 2022. Pri tem smo kot merilo uporabili priporočila za okoljsko komuniciranje v izbranih priročnikih (s poudarkom na priporočilu uokvirjanja) ter klasifikacije miselnih okvirjev in prevladujočih konceptualnih metafor za komuniciranje okoljskih tem.

Če primerjamo analizo ustreznosti okoljskega komuniciranja z oceno (naslovljenosti) okoljskih vsebin v analizah MZPP in Umanotere, lahko ugotovimo, da smo prišli do podobnih zaključkov: v večini analiziranih besedil je stranka *Vesna* v največji meri upoštevala priporočila za okoljsko komuniciranje (sledi ji *Levica*). Koliko zavestno so to storili, ne vemo, je pa verjetno, da se kot zelena stranka bolj zavedajo pomembnosti okoljskega komuniciranja kot druge stranke.

Kar se tiče prevladujočih miselnih okvirjev, smo ugotovili, da se razlikujejo glede na politično usmeritev strank (leva – sredinska – desna, če nekoliko poenostavimo). Okvir **PODNEBNE SPREMEMBE KOT GLOBALNA NEPRAVIČNOST/KRIVICA** se največkrat pojavi v sporočilih strank *Vesna* in *Levica* (*Vesna* se samoopredeljuje kot “ne leva ne desna” oz. nad to dihotomijo, *Levica* je, kot pove ime, levo usmerjena, a pri tem ni radikalna). Obe stranki tudi večji meri uporabljata okvir izboljševanja in okvir prihodnosti kot ostale stranke (z redkimi izjemami kot je DeSUS, ki poudarja okvir prihodnosti). *Levica* bolj eksplicitno povezuje okvir okoljske in socialne pravičnosti, medtem ko *Vesna* to povezavo ne izpostavlja tako močno. V svoji komunikaciji implementira več različnih konceptualnih metafor, ki nakazujejo neantropocentričen mentalni model, npr. metaforo **ČLOVEK KOT VARUH NARAVE** in metaforo **NARAVA JE DAR/DRAGOCENOST**, kakor tudi metaforo **ZEMLJA JE ČLOVEŠKO TELO**, v kateri je profiliran aspekt sopovezanosti človeka in narave. Tudi *Levica* uporabi metaforo **NARAVA JE DAR/DRAGOCENOST**, vendar jo poveže z metaforo **NARAVA JE SKUPNOST**, ki je bližje politični ideologiji ekološkega socializma, na kateri temelji. Obe stranki uporabita tudi metaforo **UKREPI PROTI PODNEBNI KRIZI SO BOJ** se, kar nakazuje večjo težo in prisotnost okoljskih tem. V bolj desno-sredinsko in desno usmerjenih strankah (*DOM*, *SDS*) prevladuje izrazito antropocentričen mentalni model in okvir **PODNEBNE SPREMEMBE KOT TRŽNA NEUSPEŠNOST** ter utalitaristična metafora **NARAVA JE VIR/SUROVINA**.

Analizirali smo različne oblike in formate okoljske komunikacije (upoštevali smo pisno in ustno komunikacijo): politične programe izbranih strank, samopredstavitve strank, povzetek političnih programov strank v obliki glavnih poudarkov, ki ga je pripravil Državni zbor in televizijska soočenja na nacionalni televiziji (RTV SLO 1) – gre seveda za izbor besedil.

Analiza zbornika DZ in samopredstavitve strank je izkazala, da je okolje sistemsko in osrednje le pri stranki *Vesna, pomembna tema* pri *Levici* in *Piratski stranki*, je sicer dobro ocenjena s strani MZPP, vendar v analiziranih besedilih okoljske tematike ne naslavlja dovoljkrat in dovolj neposredno. Pri večini drugih strank se okolje pojavlja posredno ali v povezavi z drugimi temami (gospodarstvo, energetika, zdravje ...). Nekatere stranke (npr. *SD*) sicer eksplicitno omenjajo podnebno in okoljsko krizo, druge (npr. *Gibanje Svoboda*) jo uokvirjajo bolj kot gospodarski/tehnološki izziv. Več strank uporablja okoljske pojme deklarativno, brez konkretnih ukrepov ali časovnic.

V televizijskih soočenjih se okoljske teme pojavijo le okrajšano in neeksplicitno, saj prevladujejo vprašanja, povezana z nacionalno varnostjo, gospodarskimi in zdravstvenimi vidiki (npr. odziv na pandemijo COVID-19). Tudi stranke, ki v svojih programih pripisujejo okolju večjo pomembnost, ga v debatnih nastopih pogosto niso obravnavale ali pa so ga omenjale zgolj v splošnih, generičnih okvirih. To je v nasprotju s pisnimi besedili strank, kjer se večina osredotoča na specifične rešitve in določene cilje, kot so ustanovitev posebnih ministrstev, podnebni zakoni ali podpora obnovljivim virom energije. Predstavniki večine strank so v soočenjih uporabili poenostavljene in manj čustveno nabite okvirje. Namesto, da bi z uporabo lokalnih, izboljševalnih okvirjev, metafor so-koristi in razumljivejšim jezikom skušali utrditi pomen okoljskih tem, so se zatekli k bolj splošnim in žargonskim formulacijam, s čimer pa niso mogli vzpostaviti močne čustvene povezave s publiko, kar je zamujena priložnost.

Ker je uspešnost okoljskega komuniciranja političnih strank težko presoditi, si tega nismo zastavili kot cilj, predvsem ker bi presevalo okvirje raziskave. Vendar pa je to vsekakor vidik, ki ga je pomembno raziskati, saj naj bi ustreznost komuniciranja vodila k učinkovitosti oz. uspešnosti le-tega. Kateri bi bili indikatorji uspešnosti v tem primeru? Višja stopnja obveščenosti oz. ozaveščenosti splošne javnosti o okoljskih temah, dejanska uvedba in izvedba predlaganih ukrepov strank (vključno s spremembo zakonodaje in ustanovitvijo ministrstva). Če bi kot indikator upoštevali

zgolj dejstvo, ali je strankam uspelo priti v parlament, potem je bila komunikacija stranke *Vesna* neuspešna, komunikacija sredinske stranke *Gibanje svoboda* in desne stranke *SDS* pa zelo uspešna (*Levici* je komajda uspelo priti v parlament). Stranki, ki sta okolje naslavljali minimalno do zmerno sta bili torej najbolj uspešni. Praksa ustreznega okoljskega komuniciranja v Sloveniji je potemtakem še (vedno) v povojih.

Opombi

Prispevek je nastal v okviru projekta NOO Komuniciranje podnebne krize za uspešen prehod v zeleno družbo - ZELEN.KOM (evidenčna številka C3330-22-953012), ki ga financira Ministrstvo za visoko šolstvo, znanost in inovacije.

* Ustrezna podnebna/okoljska komunikacija uporablja razumljiv jezik, ponazarja z metaforami in analogijami, jih kombinira z zgodbami in scenariji, ki temeljijo na izkušnjah, ter podpre z uravnoteženimi znanstvenimi informacijami, ki jih posredujejo zaupanja vredni ambasadorji v skupinskem okolju (prim. Marx/Shome 2009).

Viri in literatura

- Augé, A. (2023). *Metaphor and Argumentation in Climate Crisis Discourse* (1st ed.). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781003342908>
- Bellehumeur C. R., Carignan L. M. (2024). On proposing relational environmental metaphors to stimulate engagement and foster well-being in the midst of climate change. *Front Psychiatry* 15. <https://doi.org/10.3389/fpsy.2024.1377205>
- Bougher, L. D. (2012). The case for metaphor in political reasoning and cognition. *Political Psychology* 33(1), 145-163. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9221.2011.00865.x>
- Corner, A., Lewandowsky, S., Phillips, M. and Roberts, O. (2015). *The Uncertainty Handbook*. University of Bristol.
- Entman, Robert M. (1993): Framing: toward clarification of a fractured paradigm. *Journal of Communication*, 43(4), 51-58. <http://dx.doi.org/10.1111/j.1460-2466.1993.tb01304.x>
- Flusberg S.J., Thibodeau, P.H. (2023). Why Is Mother Earth on Life Support? Metaphors in Environmental Discourse. *Top Cogn Sci*, 15(3), 522-545. <http://dx.doi.org/10.1111/tops.12651>
- Gibbs, R. W. (1994). *The poetics of mind. Figurative thought, language, and understanding*. Cambridge University Press.
- Guenther, L., Brüggemann, M., Elkobros, S. (2021). From Global Doom to Sustainable Solutions: International News Magazines' Multimodal Framing of our Future with Climate Change. *Journalism Studies* 23 (1), 131-148. <https://doi.org/10.1080/1461670X.2021.2007162>
- Hammack, P. L. (2015). Mind, story, and society: The political psychology of narrative. V: Hanne, M., Crano, W. D., Mio, J. S. (Ur.), *Warring with words: Narrative and metaphor in politics* (51-77). Psychology Press.
- Hansen, A., Cox, R. (2022). *The Routledge Handbook of Environment and Communication*, 2nd ed. Routledge, 2022. <https://doi.org/10.4324/9781003119234>
- Holyoak, K. J., Stamenković, D. (2018). Metaphor comprehension: A critical review of theories and evidence. *Psychological Bulletin*, 144(6), 641-671. <https://doi.org/10.1037/bul0000145>

- Hulme, M. (2011). You've been framed: six new ways to understand climate change. *The Conversation*, 4. 7. 2011, <https://theconversation.com/youve-been-framed-six-new-ways-to-understand-climate-change-2119>
- Jelić, V., Duić Zajc, B., Zobavnik, I., Peršolja, B. (2022): Programi političnih strank – volitve v Državni zbor 2022. https://fotogalerija.dzrs.si/datoteke/Publikacije/Zborniki_RN/2022/Programi_politichnih_strank_-_volitve_v_Drzavni_zbor_2022.pdf
- Lakoff, G. (2010). Why it Matters How We Frame the Environment. *Environmental Communication*, 4(1), 70–81. <https://doi.org/10.1080/17524030903529749>
- Lakoff, G., & Johnson, M. (1980). *Metaphors we live by*. University of Chicago Press.
- Levica (2022). *Prihodnost za vse, ne le za peščico*. <https://www.levica.si/wp-content/uploads/2022/03/levica-program-2022-online.pdf>
- Marx, S., Shome, D. (2009): *The Psychology of Climate Change Communication. A Guide for Scientists, Journalists, Educators, Political Aides, and the Interested Public*. Center for Research on Environmental Decisions. <https://doi.org/10.7916/d8-byzb-0s23>
- Matthes, J., Kohring, M. (2004): Die empirische Erfassung von Medien-Frames. *M&K*, 52(1), S. 56–75. <http://dx.doi.org/10.5771/1615-634x-2004-1-56>
- Mladi za podnebno pravičnost (2022). *Zahteve ob podnebnih protestih 2022*. <https://mzpp.si/strajki/strajk-2022/zahteve/>
- Mladi za podnebno pravičnost (2022). *Analiza strank pred volitvami v DZ 2022*. <https://mzpp.si/volitve2022/>
- Moser, S. C. (2010). Communicating climate change: history, challenges, process and future directions. *WIREs Climate Change* 1(1), 1–53. <https://doi.org/10.1002/wcc.11>
- NSi (12.4.2022): *Naša prihodnost je odvisna od darov narave. Zato spoštujmo in varujmo bogastva naše zemlje*. [Video]. YouTube. https://www.youtube.com/watch?v=5Q_A4554dI0
- Pan, Z., Kosicki, G. M. (2001). Framing as a strategic action in public deliberation. V: Reese, S. D./Gandy, O. H./Grant, A. E. (Hg.): *Framing public life. Perspectives of media and our understanding of the social world* (str. 35–65). Routledge. <http://dx.doi.org/10.4324/9781410605689-9>
- Peters, E., Knight, P. H., Salas, R. (2024). 10 research-backed tips for climate communication. <https://hsph.harvard.edu/wp-content/uploads/2024/10/FINAL-10-research-backed-tips-for-climate-communication-Infographic-8.5-x-11-in-1.pdf>
- RTV SLO (2022). *Prvo predvolilno soočenje devetih predsednikov in predstavnikov parlamentarnih strank*. <https://www.rtv slo.si/slovenija/parlamentarne-volitve-2022/soocenja/prvo-predvolilno-soocenje-devetih-predsednikov-in-predstavnikov-parlamentarnih-strank/616967>
- RTV SLO (2022). *Slovenija zdaj: Soočenje zunajparlamentarnih strank*. <https://www.rtv slo.si/slovenija/parlamentarne-volitve-2022/soocenja/slovenija-zdaj-soocenje-zunajparlamentarnih-strank/617772>
- RTV SLO (2022). *Slovenija zdaj: Soočenje parlamentarnih strank o vojni v Ukrajini in prihodnosti EU-ja*. <https://www.rtv slo.si/slovenija/parlamentarne-volitve-2022/soocenja/slovenija-zdaj-soocenje-parlamentarnih-strank-o-vojni-v-ukrajini-in-prihodnosti-eu-ja/618270>
- RTV SLO (2022). *Soočenje neparlamentarnih strank o vlogi Slovenije v mednarodni skupnosti*. <https://www.rtv slo.si/slovenija/parlamentarne-volitve-2022/soocenja/soocenje-neparlamentarnih-strank-o-vlogi-slovenije-v-mednarodni-skupnosti/618668>
- RTV SLO (2022). *Slovenija zdaj: Tretje soočenje zunajparlamentarnih strank*. <https://www.rtv slo.si/slovenija/parlamentarne-volitve-2022/soocenja/slovenija-zdaj-tretje-soocenje-zunajparlamentarnih-strank/619925>
- RTV SLO (2022). *Jelinčič, Fajon, Mesec, Jasnič, Šarec, Bratušek pred koncem zapustili studio*. <https://www.rtv slo.si/slovenija/parlamentarne-volitve-2022/soocenja/jelincic-fajon-mesec-jasnic-sarec-bratusek-pred-koncem-zapustili-studio/620762>

- RTV SLO (2022). *Slovenija zdaj: Soočenje zunajparlamentarnih strank*.
<https://www.rtv slo.si/slovenija/parlamentarne-volitve-2022/soocenja/slovenija-zdaj-soocenje-zunajparlamentarnih-strank/620574>
- RTV SLO (2022). *Slovenija zdaj: soočenje o odprtih gospodarskih, javnofinancijskih in okoljskih vprašanjih*.
<https://www.rtv slo.si/slovenija/parlamentarne-volitve-2022/slovenija-zdaj-soocenje-o-odprtih-gospodarskih-javnofinancijskih-in-okoljskih-vprasanjih/620474>
- RTV SLO (2022). *(Pod)predsedeniki 18 strank in list med drugim o davčni politiki in zdravstvu*.
<https://www.rtv slo.si/slovenija/parlamentarne-volitve-2022/soocenja/pod-predsedeniki-18-strank-in-list-med-drugim-o-davcni-politiki-in-zdravstvu/620878>
- RTV SLO (2022). *Kakšen odnos do varovanja okolja in narave ter podnebne krize imajo politične stranke?*
<https://www.rtv slo.si/slovenija/parlamentarne-volitve-2022/kaksen-odnos-do-varovanja-okolja-in-narave-ter-podnebne-krize-imajo-politicke-stranke/620696>
- Schrader, C. (2022). *Über Klima sprechen. Das Handbuch*. Oekom Verlag.
<http://dx.doi.org/10.14512/9783962389314>
- Science Media Center Germany (2020): Live-Umfrage zum Schutzverhalten der Bevölkerung vor SARS-CoV-2. <https://www.sciencemediacenter.de/angebote/20048>
- SDS. *Program Slovenske demokratske stranke*. <https://www.sds.si/app/uploads/2025/03/program-sds.pdf>
- Sinding, M. (2017). From Words to Worldview: Framing Narrative Genres. *Poetics Today* 38(2), 363–391. <https://doi.org/10.1215/03335372-3869299>
- STA (2022): *Parlamentarne volitve 2022*. <https://www.sta.si/parlamentarne-volitve-2022/>
- Thibodeau, P.H., Crow, L. & Flusberg, S.J. (2017a). The metaphor police: A case study of the role of metaphor in explanation. *Psychon Bull Rev* 24, 1375–1386. <https://doi.org/10.3758/s13423-016-1192-5>
- Thibodeau, P.H., Frantz, C.M. & Berretta, M. (2017b). The earth is our home: systemic metaphors to redefine our relationship with nature. *Climatic Change* 142, 287–300.
<https://doi.org/10.1007/s10584-017-1926-z>
- Thunberg, G. (2019). 'Our house is on fire': Greta Thunberg, 16, urges leaders to act on. *The Guardian*. <https://www.theguardian.com/environment/2019/jan/25/our-house-is-on-fire-greta-thunberg16-urges-leaders-to-act-on-climate>
- Tufte, T., Mefalopoulos, P. (2009). A Practical Guide in Participatory Communication. World Bank Working Paper Series, 170. World Bank. <https://doi.org/10.1596/978-0-8213-8008-6>
- Umanotera. *Medtem ko narava ne more glasovati, mi lahko*. <https://mailchi.mp/8eb7043772c1/narava-ne-more-glasovati-mi-lahko?e=dfc10336ab>
- Vesna – zelena stranka. *Program*. <https://www.vesnazelenastranka.si/wp-content/uploads/2022/02/vesna-PROGRAM-v06.pdf>
- Wehling, Elisabeth (2016). *Politisches Framing. Wie eine Nation sich ihr Denken einredet und daraus Politik macht*. Herbert von Halem Verlag.

O avtorici

Melanija Larisa Fabčič je profesorica za nemški jezik na Univerzi v Mariboru. Področja njenega raziskovanja so: kognitivna stilistika in besediloslavlje, diskurzna analiza, kontrastivna frazeologija. Vodila in sodelovala je v mednarodnih in nacionalnih projektih, je avtorica treh monografij. Gostovala je na več univerzah v Evropi, dlje časa na Univerzi ELTE v Budimpešti.